

Kandidatuppsats VT 2014
Journalistprogrammet
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Göteborgs universitet
Författare: Mirjam Hultin, Linda Moström och Caroline Widenheim
Handledare: Britt Börjesson

Två sidor av myntet

En kvantitativ undersökning av dagspressens gestaltning av fenomenet tiggeri

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
DEPT OF JOURNALISM, MEDIA AND COMMUNICATION

ABSTRACT

Title: Two sides of the same coin. A quantitative content analysis of how Swedish daily press frames begging

Authors: Mirjam Hultin, Linda Moström & Caroline Widenheim

Subject: Undergraduate research paper in journalism studies

Location: Dept. of journalism, media and communication (JMG) University of Gothenburg

Term: Spring 2014

Supervisor: Britt Börjesson, JMG, University of Gothenburg

Language: Swedish

Number of pages: 45 (excluding appendix)

Background: During the late twentieth century, there was a debate in the daily press concerning the increase of homeless and beggars in Stockholm. Voices arose wanting to make it illegal to beg, especially in the subways. Today, the issue is again up for debate now focusing on the increase of migrants from poor countries of the European Union.

Purpose: The main purpose is to examine how the phenomena beggary is portrayed in the daily press. We aimed to make a comparison between two periods, 1997-2000 and 2007-2013, and between different newspapers.

Method: A quantitative content analysis of four major Swedish newspapers using a digital archive and a search string designed to sort out all articles concerning beggars in Sweden. A total of 352 articles from four major newspapers from the first and the second period were coded and analysed.

Results: In our compared periods of time, we met two different portrayals of people begging and beggary. The person who is begging is in most cases being talked about and may rarely be heard, while as politicians and/or office holders are most frequent as main agents.

In the nineties, the person begging is (implicitly) Swedish, while during the 21st century, half of the articles presents the “beggar” to be from Romania. The most common is to not state a cause to the beggary, but when they did in the nineties the most common was homelessness, addiction and poverty. In the 21st century, the most common cause is poverty, though it is interesting that coercion and discrimination never was mentioned in the nineties, while today it’s mentioned frequently.

Keywords: *beggars, swedish daily press, content analysis, media portrayal, framing*

Nyckelord: *tiggare, svensk press, innehållsanalys, mediaframställning, framing*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sidnummer
1. Syfte och frågeställningar	4
2. Bakgrund	5
2.1 EU-medlemskap och den fria rörligheten	5
2.2 Reglerat av lagen	6
2.3 Lagförslag och uttalanden	7
3. Teori	8
3.1 Hur skapas mediebilderna?	8
3.2 Vad spelar mediebilderna för roll?	10
3.3 Tiggeri i det moderna, västerländska samhället	13
4. Tidigare forskning	15
4.1 Bilden av tiggeri	15
4.2 Bilden av personer som tigger	16
4.3 Sammanfattningsvis...	17
5. Metod och material	19
5.1 Val av metod	19
5.2 Material och urval	19
5.3 Kodschema med definitioner	22
5.4 Kvalitet	25
6. Resultat och analys	28
6.1 Översikt	28
6.2 Vem är "tiggaren"?	30
6.3 Vem uttalar sig om tiggeri?	36
6.4 Hur förklaras tiggeri?	39
Sammanfattning och slutsatser	43
7.1 Tiggeri under perioden 1997-2000	43
7.2 Tiggeri under perioden 2007-2013	43
7.3 "Tiggaren" - inte vårt problem?	43
7.4 Tiggaren som offer	44
7.6 Till sist...	45
7.7 Förslag på fortsatt forskning	45
7. Referenser	46
Bilaga 1: Tabellförteckning	
Bilaga 2: Kodbok	

1.SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR

I mars 2014 presenterade TT en Novusundersökning som sade att över hälften av det svenska folket ville förbjuda gatutiggeri. Då hade svenska medier under några år rapporterat allt mer om tiggeri. Det är ingen som riktigt vet hur många som tigger i Sverige idag. Socialstyrelsen har sina uppskattningar, men inga säkerställda siffror finns tillhands. Vad som är säkert är att tiggeriet väcker känslor. Empati, obehag och undran, men också ilska. Över orättvisan i att någon ska behöva tigga, över att Sverige får "ta över" andra länders sociala problem, eller för de som faktiskt sitter på gatan - över att inga jobb finns för dem.

Medier har en stor del i hur den sammantagna bilden av ett fenomen konstrueras. Det finns en betydande makt i att kunna avgöra vem som får komma till tals, vilka förslag som ska få uppmärksamhet, och ur vilket perspektiv en nyhet ska presenteras. I en fråga som är så stor och komplex som tiggeriet finns många olika vägar att gå. I och med den fria rörligheten i EU har personer från andra länder fått möjligheten att livnära sig på tiggeri i Sverige. Det kan på ett individuellt plan vara både en tragedi och en chans till ett bättre liv, på ett nationellt plan både en socialpolitisk utmaning och ett ordningsproblem. Vilken sida av myntet som lyfts fram i medier har potential att påverka både beslutsfattare och övriga medborgare. Vårt syfte är därför att undersöka hur fenomenet tiggeri skildras i svensk press.

Våra tre frågeställningar är:

- *Vem är "tiggaren"?*
- *Vem uttalar sig om tiggeri?*
- *Hur förklaras tiggeri, vem görs ansvarig, vilka lösningar diskuteras?*

För att kunna se tendenser och förändringar har vi valt att jämföra rapporteringen om tiggeri efter Rumänien och Bulgariens inträde i EU år 2007, med den som förekom i slutet av 1990-talet och främst rörde hemlösa och missbrukare i Stockholm.

2. BAKGRUND

Tiggeri i traditionell mening har länge förekommit i Sverige. Traditionell i bemärkelsen att det handlar om *människor som ber om pengar utan att i utbyte erbjuda en vara eller en tjänst*. Under senare delen av 1900-talet försvann dock tiggeriet successivt i takt med välfärdsutvecklingen och utbyggnaden av folkhemmet.¹

Det finns ingen som har i uppdrag att räkna och kontrollera tiggeriet. Hur många personer som tigger i Sverige idag finns det därför inga siffror på. Regeringens hemlöshetssamordnare uppskattar dock att det (26/2 2014) finns ungefär 2 000 hemlösa EU-migranter i Sverige, majoriteten romer.²

Ulla Beijers studie *Tiggeri - ett nygammalt fenomen* gjordes på uppdrag av Socialstyrelsen år 1999 då man på senare år upplevt att förekomsten tiggeri i Stockholm "återuppstått", och enligt bedömare skedde en markant ökning från år 1997. Hennes undersökning visar att två tredjedelar av de tillfrågade börjat tigga mellan våren 1997 och våren 1999.³

I rapporten listar Beijer de potentiella orsaker till tiggeriet som diskuterats i bland annat medier. Dåliga ekonomiska tider, EU-anpassning och socialpolitiska förändringar anges som orsaker, antingen fristående eller tangerande. Beijer menar att just medier bidrog till att tiggeriet i Stockholm under slutet av nittiotalet blev ett fenomen: enligt sakkunniga skedde en kraftig ökning av tiggare under år 1997 sedan tidningar skrivit om hur mycket pengar en person som tigger kan tjäna på en dag.⁴

Tittar man på bilden som framkommit i medier är en person som tigger i huvudsak man, hemlös och missbrukare, enligt Ulla Beijer.⁵ Historiskt sett har tiggeri förknippats med en person som är hem- och arbetslös.⁶

2.1 EU-medlemskap och den fria rörligheten

År 2007 upptogs Bulgarien och Rumänien som medlemsländer av den Europeiska Unionen och inkluderades därmed i EU:s fria rörlighet vilken innebär att EU-medborgare har rätt att uppehålla sig i ett annat EU-land i tre månader. Personen kan under den tiden söka jobb, arbeta och bo utan arbetstillstånd. Det finns även möjlighet att stanna kvar när anställningen har upphört. Tillgång till arbete, arbetsvillkor samt andra sociala förmåner och skatteförmåner behandlas på samma sätt som landets "egna" medborgare. Efter tre månader kan landet dock kräva att personen registrerar

¹ Ulla Beijer. *Tiggeri - ett nygammalt fenomen*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, 1999, s. 11

² <http://www.etc.se/inrikes/romerna-lever-i-total-misar-i-hela-sverige>

³ Beijer, s. 134

⁴ Beijer, s. 13

⁵ Beijer, s. 15

⁶ Beijer, s. 29

sig och kan visa på att de har en ekonomisk försörjning i landet.⁷ Den fria rörligheten har, enligt bedömare, bidragit till en ökning av EU-medborgare i Sverige.

Stadsmissionen har sedan år 2010 årligen gjort hemlöshetsrapporter med syfte att skildra hemlösheten och sammanfatta de politiska initiativ som tagits i frågan.⁸ Rapporten från år 2012 fokuserade på EU-medborgare, just på grund av den kraftiga ökning av EU-migranter som skett i Sverige under de senaste åren.

“EU-migranterna skiljer sig från andra grupper i hemlöshet genom att de som regel är arbetsföra och socialt fungerande, utan problem med missbruk och psykisk sjukdom. Deras främsta problem är utestängande strukturer på arbetsmarknaden.”⁹

2.3 Reglerat av lagen

Den första lösdrivarlagen är från år 1303, vilket tyder på att det vid den tiden fanns ett stort antal arbetslösa, hemlösa, sjuka och fattiga. Lagen innebar en skärpning mot dessa människor och inte sällan förekom “hot om spöslitning, öronens avskärande och landsförvisning”.¹⁰ Tiggeriet förbjöds efter Gustav Vasas maktövertagande på 1500-talet, såvida man inte hade ett särskilt tiggarpass. Lösdrivarlagen avskaffades år 1964 och ersattes istället med *Lag om samhällsfarlig asocialitet*.¹¹

Att tigga är idag lagligt i Sverige. Det är först när ofredande eller misstänkt människohandel kommer in i bilden som polisen kopplas in. Men för att ett polisingripande ska komma att bli aktuellt krävs antingen “att en tiggare uppför sig så påstridigt att det räknas som ofredande eller att polisen får en konkret misstanke om människohandel (tvingat tiggeri)” enligt Per-Uno Johansson, chef för utredningsenheten på gränspolisen.¹²

2.4 Lagförslag och uttalanden

- År 2000 diskuterades tiggeriförbud i Stockholms tunnelbana. Socialborgarrådet Kristina Axén Olin beslutade samma år att en informationsfolder om tiggeri skulle tas fram.

⁷ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=sv>

⁸ Hemlös 2012: *Stockholms Stadsmissions årliga hemlöshetsrapport*, 2012, s. 4

⁹ Hemlös 2012, s. 5

¹⁰ Beijer, s. 15

¹¹ Beijer, s. 19

¹² <http://www.dn.se/sthlm/fragor-och-svar-tiggarna-i-stockholm/>

- En av de första gångerna begreppet *organiserat tiggeri* nämns i svenska medier i modern tid är år 2007, då två moderata politiker uttryckte en önskan om att förbjuda fenomenet.¹³
- År 2010 massutvisades tusentals romer av Frankrike, vilket kritiserades hårt av bland annat EU-kommissionen.¹⁴
- År 2011 införde Sala kommun, som första kommun i landet, ett förbud mot tiggeri på allmän plats. Efter två veckor beslutade dock länsstyrelsen i Västmanland att förbudet inte var förenligt med ordningslagen.¹⁵
- I slutet av 2012 uttalade sig justitieminister Beatrice Ask (M) om att hon vill kriminalisera organiserat tiggeri. Ett förslag som kritiserades från många håll.
- I slutet av 2013 gick statsvetaren/professorn Bo Rothstein ut med ett lagförslag som innebar att givaren i tiggeriets transaktion ska kriminaliseras och drog paralleller till sexköpslagen.
- Enligt en undersökning från mars 2014 gjord av Novus på beställning av TT vill majoriteten, 56 procent, av svenskarna förbjuda tiggeri. 23 procent tycker att det vore ett dåligt förslag. Förbudet har starkare stöd bland alliansens väljare än de rödgrönas, men inom båda läger är majoriteten för ett förbud. Det starkaste stödet finns bland SD:s väljare, 87 procent.¹⁶

---

¹³ Källa: sökning i mediearkivet retriever - med reservation för att arkivet är digitalt och att vi inte kan vara säkra på att allt material läggs ut.

¹⁴ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4056074>

¹⁵ http://www.svd.se/nyheter/inrikes/tiggeriforbud-i-sala-stoppas_6117997.svd

¹⁶ <http://omni.se/topic/d5d3236f-8cf5-4bd7-98e7-81a69ffd8724/78dc6986-a4ac-4962-ad91-0e31b7683981>

3. TEORI

Vi kommer i detta kapitel presentera undersökningens teoretiska utgångspunkter utifrån två olika aspekter - hur medier konstruerar en bild av verkligheten, och hur denna bild i sin tur kan påverka mediekonsumenter. Flera av teorierna har en socialkonstruktivistisk grund, och utgår alltså från att vår verklighetsuppfattning är beroende av kulturell kontext.

3.1 Hur skapas mediebilderna?

3.1.1 Nyhetsvärdering i normer och lag

Nyhetsproduktionen präglas av institutionaliserade rutiner och avvägningar. Att vara journalist är att välja - och att välja bort. Allt från val av ämnen och källor, till ordval och språkbruk. Officiella källor har generellt mer inflytande än icke-officiella.¹⁷

Medier använder sig av olika berättartekniker som i sammanhanget kan ses som konkreta uttryck för medielogik. Å ena sidan, menar Strömbäck, handlar det om att informationsmängden behöver reduceras för att passa in i mediernas form och begränsade utrymme. Samtidigt är en central del av mediernas behov att fånga människors uppmärksamhet. Därför använder medier sig ofta av *tillspetsning, förenkling, polarisering, konkretion, intensifiering, personifiering* och *stereotypisering*.¹⁸ Personifiering, exempelvis, konkretiserar det som annars hade varit abstrakt, komplicerat och komplext.¹⁹

Tiggeri passar väl in i nyhetsvärderingens logik. Till exempel uppfylls två av Winfried Schulz definitioner av vad som konstituerar en viktig händelse: det *berör majoriteten av medborgarna i ett land*, som ser tiggeriet, och är av *existentiell betydelse* för den grupp människor som tigger. Tiggeri kan dessutom sägas tillhöra två typer av nyheter som ofta sägs stå i motsats till varandra: *samhällsnyttiga nyheter* och *sensationella skeenden*. Det kan både vara ett tecken på ett systemfel och bjuda på dramatiska livsöden.²⁰

I kapitlet Yrkesideal från *Svenska journalister 1989-2011* presenterar Jenny Wiik en översikt av de ideal som är dominerande inom den svenska journalistkåren. De ideal som stärkts de senaste åren är att granska samhällets makthavare, enkelt förklara händelser, objektivt förmedla informations, stimulera nya tankar och idéer, vara en neutral rapportör, och att låta olika opinioner komma fram. Det pedagogiska uppdraget går hand i hand med det demokratiska. För att medier

---

¹⁷ Jesper, Strömbäck. *Makt medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*, 2009, s. 124f

¹⁸ Strömbäck, s. 172

¹⁹ Strömbäck, s. 178

²⁰ Marina Ghersetti. *Journalistikens nyhetsvärdering*, i *Medierna och demokratin*, Lars Nord & Jesper Strömbäck (red). Lund: 2012, s. 207-212

ska kunna hjälpa medborgare att fatta välgrundade beslut om det politiska styret, måste de politiska processerna och samhällets utmaningar gå att förstå.²¹ I vilken utsträckning de här idealen genomsyrar det dagliga redaktionella arbetet är förstås svårt att säga. Om en majoritet av journalister i Sverige håller de högt kan man ändå ana att de påverkar nyhetsvärderingsprocessen.

Journalister och ansvariga utgivare i Sverige måste också ta hänsyn till de pressetiska reglerna. Utöver grundlagar som reglerar yttrande- och tryckfriheten i Sverige finns de pressetiska reglerna som ett frivilligt komplement. Mediernas gemensamma pressetiska system kallas för *självsanering*. Det innebär att medierna gemensamt frivilligt åtar sig att komma överens om en gemensam miniminivå av etiska regler, som alla medier förväntas följa. Detta manifesteras i de spelreglerna för press radio och TV som ges ut av Pressens samarbetsnämnd. Varje redaktion kan därtill ha egna normer. För vår undersökning är det extra intressant att titta på hur redaktionerna förhåller sig till direktiven angående namnpubliceringar och respekten för den personliga integriteten. Publicitetreglerna ger att vara försiktiga med namnpubliceringar och att inte framhäva berörda parter etniska ursprung eller nationalitet om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.²² Journalisterna Hans Strandberg och Hans Månsson menar att just etnicitet är extra omdiskuterad och att tolkningen därför skiljer sig åt mellan olika redaktioner, vilket gör att det än mer intressant att undersöka.²³

3.1.2 Diskursiv diskriminering

Med artikeln *Diskursiv diskriminering* vill Kristina Boréus utveckla en begreppsapparat för studier av den diskriminering som uttrycks i språket. Det innebär alltså att det nät av symboler och bilder som är vårt språk indirekt kan skapa och underbygga orättvisor, beroende på hur vi använder det.²⁴ Med diskriminering menar Boréus en "orättfärdig negativ särbehandling av människor, kopplad till deras (tillskrivna) grupptillhörighet". Det kan handla om vad som omnämns i vissa sammanhang, och vad som inte gör det. Det handlar också om hur man beskriver olika människor och tillskriver dem olika egenskaper. En typ av diskursiv diskriminering kan vara att befästa en utnämnd grupp som ett problem, genom att endast omnämna gruppen i negativa sammanhang.²⁵

Grunden för det här kallar Boréus *kategorisering* och *distansering*. Den mänskliga hjärnan använder kategorier för att hantera sin omgivning. Vilka kategorier som används är beror på det sociala och kulturella sammanhanget, och är inte nödvändigtvis diskriminerande.²⁶ Distansering

---

²¹ Jenny Wiik. Yrkesideal, i *Svenska journalister 1989-2011* (2012), Kent Asp (red), s 34

²² Hans Månsson & Hans Strandberg, *Yrke: Journalist*, Visby:2009, s.111

²³ Månsson & Strandberg, s. 117

²⁴ Kristina Boréus. *Diskursiv diskriminering*. Statsvetenskaplig Tidskrift, 2005, s. 120

²⁵ Boréus, s. 122f

²⁶ Boréus, s. 123f

sker när man placerar sig själv i en kategori som “vi”, och andra i en annan kategori som “de”. Placeringarna kan i sig vara flyktiga och varierande. Det är när distanseringen gör att olikheterna mellan två kategorier vid upprepade tillfällen “utpekas, förstärks och ges betydelse” som den utgör en grund för negativ särbehandling.²⁷ Boréus namnger fyra former av diskursiv diskriminering: *exkludering* av röster innebär att en grupp utestängs från diskussionen om behov eller problem som rör den gruppen, med risken att “vissa sätt att formulera problem och lösningar utestängs”. *Osynliggörande* av grupper sker när de överhuvudtaget inte syns eller omnämns i det offentliga samtalet. *Nedvärdering* är kontextberoende. Benämningar är klart nedvärderande när positiva eller neutrala alternativ finns, men det negativa ändå väljs. *Objektifiering* sker när människor antingen beskrivs som instrument för andras syften eller förnekas subjektivitet (som om de saknade egen vilja och egna behov och önskemål). Objektifieringen är avhängig en maktsymmetri, alltså att den objektifierande har större formuleringsmakt än den objektifierade.²⁸

3.1.3 Aktörskap

Medieanalytiker Peter Malmsten definierar tre olika aktörstyper: huvudaktör, biaktör och omaktör. Han menar att aktörskap spelar stor roll när det kommer till rapporteringens utformning och vad som lyfts fram. Huvudaktören, precis som namnet skvallrar om, har störst spelrum och inflytande och är den som i störst utsträckning kommer till tals i artikeln. Biaktören å sin sida får mindre utrymme men får själv kommentera och/eller komma till tals. Omaktören är den svagaste formen av aktörskap och är istället föremål för andras omnämmanden.²⁹ Huvudaktören har, inte helt oväntat, större möjlighet att “sätta” mediebilderna och föra fram budskap, enligt författaren.

3.2 Vad spelar mediebilderna för roll?

3.2.1 Dagordningsteorin

Agenda-setting, eller dagordningsteorin, är en av de mest betydelsefulla teorierna när det gäller mediernas makt över opinionen. Åtskilliga undersökningar visar att det som förmedlas i medier påverkar konsumenternas bild av verkligheten. Tidningar, radio och tv är till exempel många medborgares förstahandskälla när det kommer till politik och samhällsfrågor.

---

²⁷ Boréus, s. 125

²⁸ Boréus, s. 128-132

²⁹ Peter Malmsten. *Mediebilderna i verkligheten: strategiskt publicitetsarbete för moderna organisationer* Liber AB: 2002, s.108-109

Maxwell McCombs går igenom dagordningsteorins grundstenar i *Setting the agenda - the mass media and public opinion*.³⁰ De sakfrågor media väljer att lyfta fram, menar han, påverkar vilka samhällsfrågor som människor anser vara viktiga. Bilderna av verkligheten som medier skapar kan i förlängningen påverka vårt beteende. Det är därför av vikt att studera hur mediegestaltningen ser ut för att bättre förstå samhällets reaktioner och beteende.³¹

Dagordningsteorin riktar fokus mot de tidiga formativa stadierna av den allmänna opinionen. När fenomen först dyker upp och engagerar publiken ställs höga etiska krav på vilka ämnen medier tar upp.³² I rapporten *Tiggeri - ett nygammalt fenomen* skriver Ulla Beijer att massmedier har haft en bidragande roll till att tiggeri i Stockholm under slutet av 90-talet blev ett fenomen.³³ Samtidigt är tiggeri något visuellt som inte sker i slutna rum. Det är något många konfronteras med och måste ta ställning till.

Vår studie sträcker sig över två tidsperioder relativt nära varandra. Dock går medielandskapets fragmentisering fort. Argument har förts fram att mediernas dagordningsmakt möjligtvis har minskat till följd av medielandskapets och mediekonsumtionens förändringar.³⁴ I en artikel i *The International Journal of Press/Politics* diskuterar Adam Shehata och Jesper Strömbäck just detta. Anledningen är att forskarna Lance W. Bennett och Shanto Iyengar år 2008 menade att vi kan vara på väg in i en ny tid av minimala medieeffekter.³⁵ Shehata och Strömbäck visar att så ännu inte är fallet vad gäller svenska förhållanden. Medier har fortfarande ett inflytande över vilka frågor vi tycker är viktiga. Samtidigt ser de att effekterna är svagare hos de konsumenter som använder sig av flera digitala medier och menar att de traditionella mediernas inflytande på den allmänna opinionen kan komma att förvagas, eller att det kommer att skilja sig åt på mellan individer beroende på vilka medier man använder. Detta utesluter dock inte att de traditionella medierna kan utöva betydande inflytande över de konsumenter som faktiskt tar del av dem.³⁶

3.2.2 Gestaltningsteori

Strömbäck beskriver gestaltningsteorin, eller framing, utifrån tre olika skepnader. Den ena handlar om hur mediers gestaltning av verkligheten i sig påverkar människors uppfattningar om verkligheten. Den andra handlar om hur medierna, genom dessa gestaltningar, återger och sprider

---

³⁰ Adam Shehata. *Medierna och makten över publiken*, i *Medierna och demokratin*. Lars Nord & Jesper Strömbäck (red). Lund: 2012, s. 319

³¹ Maxwell McCombs. *Setting the agenda*, 2:a uppl. Cambridge: 2014, s. 110

³² McCombs, s. 22

³³ Beijer, s. 13

³⁴ Shehata, s. 337

³⁵ W. Lance Bennett & Shanto Iyengar. *A New Area of Minimal Effects? The Changing Foundations of Political Communication*, i *Journal of Communication*, 2008, s. 707-731

³⁶ Adam Shehata & Jesper Strömbäck. *Not (Yet) a New Era of Minimal Effects. A Study of Agenda Setting at the Aggregate and Individual Levels* i *The International Journal of Press/Politics*. 2013, s 250f

olika maktcentrars och ideologiers sätt att betrakta verkligheten. Sist men inte minst berör teorin mediernas innehåll och vad dess innehåll företräder.³⁷ Robert Entman menar att framing innebär att man väljer ut vissa aspekter av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i kommunicerad text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet.³⁸

I artikeln *News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion* undersöker medieforskaren Shanto Iyengar tre typer av medieeffekter kopplade till Gulfkrisen som kontext: *agenda-setting*, *priming* och *framing*. I sin undersökning kom Iyengar fram till att nyhetsrapporteringen av Gulfkrisen i hög grad präglades av ett episodiskt och händelsestyrt berättande, vilket i förlängningen ökade tittarnas stöd för en militärisk lösning av konflikten. Ökade gjorde även medborgarnas oro kring politiska frågor och hur de utvärderade presidentens handlande i frågan.³⁹

I *Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty* refererar Shanto Iyengar till undersökningar som visat hur testdeltagares åsikter skiftat beroende på hur ett problem de konfronteras med framställts. Till exempel har man kunnat se högre acceptans för statligt bistånd till privatpersoner om dessa framställs som "fattiga" snarare än "bidragstagare".⁴⁰ Liksom frågan om sociala bidrag är andra politiska frågor till sin natur mångbottnade och erbjuder en rad olika tolkningar, och uppfattningen av dem kan därför i hög grad påverkas av hur de gestaltas.

Iyengar har även noterat hur mediekonsumenter förhåller sig till frågan om ansvar beroende på hur ett fenomen framställs. Han använder begreppen socialt respektive individuellt orsaksansvar, och socialt respektive individuellt åtgärdsansvar, och letar alltså efter konsumenternas reaktioner på olika nyhetsinslag.⁴¹ Liksom i Ingrid Karlssons studie *Hemlöshet i Göteborgs dagspress* kommer vi att implementera dessa begrepp i vårt kodschema, för att se om man kan urskilja ansvarsutpekande utifrån artiklarnas aktörsväl och vinklar.⁴² Vidare kommer vi att använda oss Iyengar fyra olika ansvarmodeller. Dessa återfinns i *Is anyone responsible?* från 1991. De fyra kombinationerna baseras på de undersökningar Iyengar gjort av hur arbetslöshet och fattigdom framställts i amerikanska medier:

- *Samhällelig modell* – Orsaksansvaret läggs på strukturell nivå, och bör också åtgärdas på strukturell nivå. Individen har i dessa fall inget ansvar för varken orsak eller åtgärd.
- *Individualistisk modell* – Både orsaks- och åtgärdsansvar läggs på den enskilda individen.
- *Förmyndarmodell* – Individen är orsaksansvarig, åtgärdsansvaret läggs på strukturell nivå.

³⁷ Jesper Strömbäck. *Makt, medier och samhälle*. Stockholm: 2009, s.118f

³⁸ Shehata & Strömbäck, s 328

³⁹ Iyengar, *News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion. A study of agenda-setting, priming, and framing*, s. 381

⁴⁰ Shanto Iyengar. *Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty* i *Political Behavior*. 1990, s. 20

⁴¹ Iyengar, 1990, s. 26

⁴² Ingrid Karlsson. *Hemlöshet i Göteborgs dagspress: Nyhetsbilden av hemlöshet i Göteborgs dagstidningar under åren 2005-2010*. Göteborgs universitet, Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation: 2010, s 85

- *Kompensatorisk modell* – Orsaksansvaret läggs på strukturell nivå, men för att kompensera för de strukturella begränsningarna måste individen själv ta ansvar för åtgärderna.⁴³

Iyengar fokuserar i sina undersökningar på tv-nyheter, som i regel presenterar nyheter utifrån en episodisk gestaltning. Fokus ligger då på en enskild händelse eller en enskild person. Ett fenomen som fattigdom illustreras till exempel genom att skildra enstaka personer eller familjer som lever i ekonomisk utsatthet. Motsatsen är tematisk rapportering, som ger en mer övergripande bild av ett fenomen. Det kan till exempel handla om generella trender eller politiska reformer.⁴⁴ Vilken av dessa två inramningar som används kan påverka hur publiken ser på orsaks- och åtgärdsansvar.

Den instans (individ eller institution) som anses ha kontroll över orsaken till ett problem, anses i regel också vara den som kan åtgärda problemet.⁴⁵ En tematisk gestaltning gör att publiken i högre grad uppfattar vilka politiska beslut som kan ligga bakom eller kan påverka ett visst fenomen. Den episodiska gestaltningen gör däremot publiken mer benägen att lägga orsaksansvaret, och därmed också åtgärdsansvaret, på individnivå.

3.2.3 Tiggeri i det moderna, västerländska samhället

Författarna Hartley Dean och Keir vill i *Begging and the contradictions of citizenship* erbjuda en teoretisk ram inom vilken tiggeri inom västerländska samhällen kan förstås. Studien utgår från Storbritanniens samhällsliga kontext där företeelsen tiggeri då hade blivit vanligare och mer synligt än tidigare. Detta, menar författarna, hör samman med välfärdsstatens misslyckande på ett eller annat sätt. Huruvida tiggeri existerar på grund av eller trots välfärdsstaten tar de däremot inte ställning för i artikeln. Man bör läsa teorierna medveten om att tiggeri kan bestraffas med böter i Storbritannien, vilket gör situationen där något annorlunda än den i Sverige.

Dean och Gale menar att ett nytt samförstånd föddes under den politiska debatten på 1990-talet: "Tiggare är inte längre antingen pittoreska eller beklagansvärda, däremot kan tiggare sägas vara allmänt avskydda" (vår översättning).⁴⁶ Författarna presenterar fem sätt att se på fenomenet tiggeri, alla fem aspekter nära kopplade till begreppet *medborgarskap*. Den första aspekten, *the failure of citizenship*, belyser tiggeri som ett resultat av en misslyckad integration i samhället: "Social integration och sammanhållning i det demokratiska välfärdssamhället vilar på ett underhåll av politiska, sociala och medborgerliga rättigheter. Folk som tigger kan ha fått sitt

⁴³ Shanto Iyengar. *Is Anyone Responsible?*. Chicago:1991, s. 52,

⁴⁴ Iyengar, 1990, s 22

⁴⁵ Iyengar, 1990, s. 23

⁴⁶ Hartley Dean & Keir Gale. *Begging and the Contradictions of Citizenship* i *Begging Questions. Street-level economic activity and social policy failure*. Hartley Dean (red). Bristol: 1999, s. 13

medborgarskap inskränkt i alla tre dimensioner" (vår övers). Den som tigger hamnar alltså utanför välfärdssystemets begreppsramar när de varken tar emot eller söker bidrag från staten.⁴⁷

Enligt den andra aspekten, *exclusion from citizenship*, är tiggare enligt författarna axiomatiskt exkluderade/utslagna från samhället, något som beskrivs utifrån olika teorier om underklassen. Huruvida denna underklass utgörs av klandervärda skurkar eller oskyldiga offer råder det delade meningar om, men klart är att den genom sin existens kan ses som ett faktiskt eller potentiellt hot mot samhällets eliter.⁴⁸

Ur en tredje aspekt, *the subversion of citizenship*, är det möjligt att se på tiggeri som en subversiv och anarkistisk aktivitet. De menar att det kan finnas en sammanhängande anarkistisk tradition i att exempelvis avvisa myndigheter och på så sätt använda/omfamna tiggeri som en motståndsstrategi.⁴⁹

Den fjärde aspekten, *aspirations to citizenship*, belyser att den som tigger inte ovillkorligen är motståndskraftig mot de ideologiska värderingar som råder i samhället.⁵⁰ Människor i fattigdom, trots att de är beroende av statliga förmåner, är motiverade till att uppnå självständighet och försörjning genom arbete, precis som resten av samhället.

Det sista och femte synsättet, "*asymmetrical*" or *contradictory citizenship*, gäller de senaste förändringar i välfärdsstaten som kan ha betydelse för varför tiggeri existerar. Författarna menar att dessa har resulterat i en obalans mellan de skyldigheter som läggs på individnivå och de statliga rättigheter som finns. Tiggeri blir således den yttersta symbolen för ett samhälle som i allt högre utsträckning kräver att individen sörjer för sig själv.⁵¹

---

⁴⁷ Dean & Gale, s. 15

⁴⁸ Dean & Gale, s. 17

⁴⁹ Dean & Gale, s. 18

⁵⁰ Dean & Gale, s. 19

⁵¹ Dean & Gale, s. 20f

4. TIDIGARE FORSKNING

Det finns flera ingångar till att undersöka hur en viss grupp eller ett visst fenomen skildras i medier. Vi har valt att inom ramen för vår egen studie fokusera på forskning som rör just tiggeri och/eller hemlöshet, och distanseringen av socialt utsatta grupper. Många av de studier som rör tiggeri och/eller hemlöshet är utförda genom kvalitativa studier, främst intervjustudier. Därmed torde denna studie ha ett visst värde, då vi gör en kvantitativ studie på ett förhållandevis stort material som sträcker sig över två olika tidsperioder.

Många av de som tigger i Sverige idag är romer från övriga Europa.⁵² Bilden av romer och diskriminering av romer är fenomen som på så vis är intressanta i relation till vårt ämne. Framför allt då vi jämför två tidsperioder vars huvudsakliga skillnad är att den senare sett en ökning av personer med romskt ursprung som försörjer sig genom tiggeri. Vi har dock valt att fokusera på tiggeri som enskilt fenomen, för att kunna få en mer heltäckande bild av medierapporteringen kring detsamma.

Vi har delat in forskningsfältet i två teman: de studier som rör *bilden av tiggeri* och de som rör *bilden av person som tigger*. Ibland är de dock svåra att särskilja, då de i hög grad tenderar att tangera varandra. Även medieeffekter är intressanta i sammanhanget. Detta redovisas för sist i avsnittet.

4.1 Bilden av tiggeri

Tiggeri - en undersökning om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem (2012) är en intervjustudie där Therese Bengtsson utifrån ett ontologiskt och socialkonstruktivistiskt perspektiv undersöker vår uppfattning om tiggeri som är ett socialt problem. Hon menar att denna uppfattning drivs av anspråksformulerande aktiviteter, med målet att övertyga andra om att en företeelse är ett problem, varför den är ett problem, och vilka lösningar som finns.

Anspråksformulerare kan vara medier, politiker, praktiker och forskare. Utifrån tre olika typargument, *humanitär moral*, *rationell logik* eller *kulturell oro*, stipuleras vad som är normalt respektive avvikande, och vilka som uppbär rättigheter respektive ansvar.

Bengtsson refererar i uppsatsen till Hans Swärds artikel *Hemlösa och tiggare i det offentliga rummet* från 2001, där Swärd tar upp den stora mediala uppmärksamhet hemlösa och person som tigger i den urbana miljön fått under 1990-talet. Uppmärksamheten är delvis positiv då den belyser ett socialt problem. Swärd menar dock att medier tenderar att fokusera mer på missbruksproblematik än på socialpolitik, vilket snedvrider den allmänna bilden av vilka åtgärder

---

⁵² Hemlöshet bland utrikes födda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige (2013), Socialstyrelsen, artikelnummer 2013-5-3, s 32

som behövs. Bengtsson menar fortsättningsvis att medier som anspråksformulerare har en något annorlunda roll än resten. De har först och främst inga egna anspråk, utan förpackar och formulerar andras anspråk. Då vi vill vi titta på om tiggeri utmålas som ett problem - och i så fall vems problem - har Bengtssons uppsats inspirerat oss i processen, inte minst vid konstruerandet av frågeställningar.

På uppdrag av Social resursförvaltning i Göteborg har Ingrid Karlsson gjort studien *Hemlöshet i Göteborgs dagspress - Nyhetsbilden av hemlöshet i Göteborgs dagstidningar under åren 1995-2000*. I den undersöker hon hur medier rapporterat om hemlöshet, och vem som sätter agendan för bevakningen. I studien ingår en kombinerad kvantitativ/kvalitativ innehållsanalys av artiklar från Göteborgsposten och GT, intervjuer med journalister på de undersökta tidningarna, personal på organisationer och anställda på kommunens Social resursförvaltning. Slutsatsen av medieanalysen är att medier i regel tillskriver hemlöshet strukturellt orsaks- och åtgärdsansvar, men att det finns brister i hur orsakerna till hemlöshet och de hemlösa själva beskrivs.

När Karlsson analyserar nyhetsmaterialet är det med hjälp av Atheide och Snows begrepp medielogik och Robert Entmans tolkning av framingteorin, i vilken han lyfter fram urvalet och betoningen. Utifrån Shanto Iyengars ansvarsmodeller och från Peter Malmstens aktörsbegrepp har Karlsson konstruerat ett kodschema med många kvalitativa inslag. Det är framför allt utformningen av analys-schemat som har varit intressant för vår undersökning, då begreppen passar vårt syfte och då vi undersöker ett liknande fenomen. Detta tas upp mer detaljerat i teori- och metodkapitlen.

4.2 Bilden av personer som tigger

I kandidatuppsatsen *Tiggarna är bara skrapet på ytan* (2012) har Anna-Clara Campbell, Ellen Carp Samuelsson och Lisa Konneback genom kvalitativa intervjuer undersökt socialarbetares inställning till EU-migranter som tigger i Göteborg.⁵³ Den teoretiska utgångspunkten i undersökningen är socialkonstruktivistisk, med inslag av organisationsteori. Författarna refererar bland annat till Dean och Gale, och även Bengtssons masteruppsats.

De intervjuade anger fattigdom i hemlandet till följd av diskriminering och de senaste årens ekonomiska kris som främsta orsaker till tiggeri. Samtidigt ges vissa kulturella förklaringar, som tiggeriet oundvikligen inlemmats i vissa romska gruppers kultur. De anser att EU till stor del är ansvariga, och med det även Sverige i viss mån. Åsikterna om huruvida tiggeriet är organiserat eller inte går isär, så också om huruvida organisering innebär kriminell verksamhet eller samarbete inom en större grupp. Författarna ser pendlingen mellan strukturella och kulturella

---

⁵³ https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32553/1/gupea_2077_32553_1.pdf

förklaringar som ett tecken på den ambivalens som Dean och Gale beskriver; personer som betraktar tiggeri utifrån kan se tiggarens sociala utsatthet, men har svårt att avgöra om det är personen som tigger eller det politiska systemet som ligger bakom.

Hur man såg på tiggeri under slutet av nittiotalet har vi kunnat få en bild av genom Patric Larssons kandidatuppsats i kriminologi, *Bilden av tiggare och tiggeri* (2002).⁵⁴ Genom intervjuer med tunnelbanepolis, Stadsmissionen, personer som tigger, socialtjänsten och Connex, och en textanalys av Aftonbladet och Expressen vill Larsson ta reda på vilka attityder och värderingar olika centrala aktörer har gentemot personer som tigger i Stockholm. Författaren utgår ifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som stipulerar att avvikelse är en social konstruktion baserad på allmänna och signifikanta attityder och värderingar i samhället. Med signifikanta attityder menar författaren sådana värderingar som antas ha inflytande på opinionen. De attityder som syns i media blir därmed signifikanta eftersom de påverkar ett stort antal människor. Författaren använder även begreppen handling/identitet som analysinstrument. Det ger en skala mellan uppfattningen om tiggeri som handling eller tiggeri som identitet.

Studien är från 2002, och dess relevans motiveras med en ökning av personer som tigger på gator senare delen av 1900-talet och en medföljande debatt. Förklaringar hittade respondenterna bland annat i en nedmontering av välfärden, alternativt att det var missbrukare som fick skylla sig själva och som själva valt att stå utanför samhället. Författaren resonerar också kring att det fanns flera förslag på åtgärder mot tiggeri, trots att det inte fanns så mycket forskning inom området. Han ger som exempel att tunnelbanepolisen ville förbjuda tiggeri och att tidigare socialborgarrådet i Stockholm, Kristina Axén-Olin uttryckt att man inte ska ge pengar till personer som tigger. Resultaten av hans studie redovisas i ett antal teman som författaren ansåg vara centrala för konstruktionen av avvikaren: *missbruk, arbete, pengar, val, genus* och *kriminalitet*.

4.3 Sammanfattningsvis...

- ... har många av de studier vi tittat på och inspirerats av inom området bottnat i ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, där avvikelse anses vara en social konstruktion.
- ... kan företeelsen tiggeri förstås som ett socialt problem, där Bengtsson nämner medier som anspråksformulerare vid sidan av bland andra politiker, praktiker och forskare. Hans Swärd frågar sig om den mediala bild som presenteras riskerar att snedvrída den allmänna bilden.

---

⁵⁴ http://www.criminology.su.se/polopoly_fs/1.66177.1340735794!/2002c_Patric_Larsson.pdf

- ... har orsaker till tiggeriet diskuteras, bland annat i en relativt ny kandidatuppsats från 2012, vilken är baserad på intervjuer med socialarbetare. Fattigdom i hemlandet till följd av diskriminering anges som främsta orsak till tiggeriet.

Om bilden av tiggeri är något som konstrueras i medier, och om den i sin tur har potential att påverka opinionen, ser vi att det finns ett behov av en vidare översikt av hur den bilden skapats. I två av de uppsatser vi redogjort för i det här kapitlet har man gjort kvalitativa intervjustudier av bilden av personer som tigger, en under nittioalet och en under senare år. En jämförelse mellan de två perioderna kan ytterligare öka förståelsen av hur medier förhåller sig till tiggeri.

5. METOD & MATERIAL

5.1 Val av metod

Syftet för vår undersökning är att göra en övergripande analys av hur tiggeri som fenomen har gestaltats i svensk press över tid. Det är en mångdimensionell frågeställning som både kan angripas kvalitativt och kvantitativt. Vi valde att göra en kvantitativ innehållsanalys, med inspiration från kvalitativa analysmodeller, eftersom det var de övergripande tendenserna och frekvenserna i medierapporteringen vi var ute efter.⁵⁵ Det möjliggjorde att vi kunde gå igenom en större mängd analysenheter, och samtidigt få visst utrymme för närläsning. En kvalitativ studie hade kunnat fånga in fler nyanser i rapporteringen, och hade tillåtit en mer detaljerad analys. Vårt primära argument för studiens relevans är dock att det saknas en övergripande kvantitativ undersökning över hur tiggeri gestaltas i svensk press.

5.2 Material och urval

Vi har undersökt samtliga artiklar som rör gatutiggeri i Sverige från fyra stora tidningar under perioderna 1997-2000 och 2007-2013, totalt 352 artiklar.

5.2.1 Avgränsning av perioder

Vi har valt att koncentrera oss på två huvudsakliga perioder då tiggeri varit omskrivet i pressen. Genom att titta på antalet på Mediearkivet Retriever med söksträngen tigger* AND tigger* och utifrån tidigare uppsatser och forskning hittade vi två perioder som vore intressanta att jämföra. Den första perioden sträcker sig över den senare delen av nittioåret då debatten främst handlade om det ökande antalet inhemska personer som tigger i Stockholm. Debatten började ta fart år 1997 och nådde sin peak år 2000. Den andra perioden börjar år 2007 då EU utökades med ytterligare två medlemsländer, Rumänien och Bulgarien. Medierapporteringen om tiggeri tog fart först år 2009, men handlade då nästan uteslutande om EU-migranter från främst de två länderna. Antalet artiklar har sedan ökat stadigt fram till år 2013, som är det sista hela året vi kan mäta i vår undersökning. För enkelhetens skull hänvisar vi till den första perioden som ”nittioåret” och den andra som ”tvåtusentalet”.

Under första perioden är artiklarna färre, 114 stycken jämfört med 238, vilket gör att analysenheterna i första perioden i vissa fall är få till antalet. Jämförelser över tid kan alltså vara vanskliga, och bör tolkas med försiktighet.

---

⁵⁵ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud, *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: 2010, s. 223

5.2.2 Dagspress

I vårt teoretiska ramverk ingår teorier om medieeffekter. Vi tyckte därför det var relevant att välja material från de tidningar som når en större del av befolkningen, och därmed rimligen har störst påverkan på den allmänna opinionen. Urvalet är därmed effektorienterat.⁵⁶ Vi har därför valt att undersöka tidningarna Dagens Nyheter, Aftonbladet och Expressen. Tiggeri har varit och är delvis fortfarande ett storstadsfenomen, även om utvecklingen har förändrats under senare år. Vi tyckte även att det därför var intressant att undersöka Göteborgsposten eftersom det är den största tidningen i Göteborg och därmed har inflytande på opinionen i Sveriges andra största stad. Detta urval möjliggör jämförelser mellan morgon- och kvällstidningar. Tre av tidningarna är liberala och en är socialdemokratisk (Aftonbladet), vilket kan påverka vad som skrivs på ledarsidorna. Det är något man bör ta hänsyn till när vi refererar till åsiktsmaterialet i vårt resultat.

5.2.3 Redaktionellt material

Studien innefattar allt redaktionellt inrikesmaterial som tidningarna själva styr över. Det innebär att både nyhetsmaterial, feature och åsiktsmaterial har kodats. Insändare, återpublicerade tweets eller andra lösryckta citat har inte tagits med. Vår uppfattning är att läsare inte tolkar insändare på samma sätt som redaktionellt material eller debattartiklar, då de sistnämnda besitter en viss auktoritet. Det redaktionella materialet har passerat en redaktör och en ansvarig utgivare, och debattartiklar är i regel författade av auktoritetspersoner i samhället, som politiker eller företrädare för organisationer. Insändare passerar förvisso ett redaktionellt filter, i regel en redaktör, och de kan vara ett sätt att få en uppfattning om den folkliga opinionen. Vi anser ändå att de inte har samma tyngd som övrigt material, och har därför valt bort dem i just den här undersökningen.

5.2.4 Det ska handla om gatutiggeri i Sverige

Artiklarna i vårt material handlar om personer som tigger och/eller fenomenet tiggeri i Sverige. Tiggeri är i fokus i den mån att det till exempel inte bara nämns i en uppräkningslista av sociala problem eller att personer som tigger är del av en miljöbeskrivning. Vi har valt bort artiklar som handlar om tiggarebrev, politiker eller organisationer som tigger pengar, djur som tigger, kulturrecensioner och andra artiklar som inte direkt berör gatutiggeri. Anledningen till att vi inte

---

⁵⁶ Åsa Nilsson. *Kvantitativ innehållsanalys i Metoder i kommunikationsvetenskap*. Mats Ekström & Larsåke Larsson (red), Lund: 2010, s. 129

tagit med utrikesartiklar är att majoriteten av dem var resereportage där person som tigger endast utgjorde en del av miljöbeskrivningen. Det fanns även reportage som handlade om just tiggeri utomlands, men eftersom förhållandena i de porträtterade länderna skilde sig mycket från de i Sverige valde vi att inte ta med dem. Vi tyckte det var intressant att jämföra material som rör övriga Skandinavien, som har liknande politiska, kulturella och ekonomiska förhållanden som Sverige. Analysenheterna blev dock så få att inga slutsatser kunde dras från jämförelserna.

5.2.5 Mediarkivet

Materialet har vi fått fram genom att söka i det svenska digitala mediarkivet Retriever med söksträngen *tigger* OR tigger**, för att sedan göra ytterligare ett urval för att fånga in de artiklar som berör gatutiggeri i någon form utifrån tydligt uppsatta urvalskriterier och principen hellre fria än fälla (3.2.3). Detta urval gjorde vi var för sig, varför det finns en risk att bedömningen skiljer sig åt. Eftersom vi sedan kodade varandras material, och då kunde plocka bort de artiklar som inte mötte kriterierna, har vi så långt det är möjligt avlägsnat den risken.

Det finns anledning att vara källkritisk mot olika typer av digitala arkiv eftersom man inte kan vara säker på att allt material läggs ut. Till exempel kan upphovsrättskyddat material från frilansare falla bort.⁵⁷ Mot bakgrund av detta är vi medvetna om att vi rimligtvis inte har fått med exakt alla artiklar som rör gatutiggeri i Sverige. Alternativet hade varit att gå igenom varje fysiskt exemplar av de valda tidningarna under totalt elva år vilket av tidsskäl inte hade varit möjligt. Vi anser dock att vårt grundmaterial om 352 artiklar är ett fullgott underlag för att kunna dra generella slutsatser om hur tiggeri gestaltas. Vi har därför inte anledning att tro att det marginella bortfall som följer av mediarkivets begränsningar nämnvärt skulle påverka vårt resultat.

En annan begränsning i Mediarkivet var att nyhetsarkiveringen från framförallt första perioden inte möjliggjorde att vi kunde ha en storleksvariabel, som i sig kan säga något om vilka typer av nyheter som får mest genomslagskraft på opinionen. Vi hade då fått räkna ord vilket vi ansågs för tidskrävande i relation till vad vi hade fått ut av det i form av en analys av utrymme.

---

⁵⁷ Nilsson, s 132

5.3 Kodschema med definitioner

Nedan beskrivs våra huvudsakliga variabler. För hela kodschemat se bilaga 2.

5.3.1 Vem är "tiggaren"?

Vilka adjektiv används för att beskriva tiggaren/tiggarna och dess utseende? (V15)

Vilka verb används för att beskriva tiggarnas kroppsmönster och handlande? (V16)

För att ringa in hur personer som tigger beskrivs har vi räknat adjektiv (eller andra beskrivande formuleringar) och verb i varje artikel. Vi har valt de fem första adjektiven respektive verben som förekommer som syftar till att beskriva personer som tigger eller tiggeri. Begränsningen av fem ord har gjorts av tidsskäl.

Dessa variabler har vi analyserat med kvalitativ metod. Ur materialet som adjektiven skapat har vi genom att urskilja vissa mönster, kategoriserat dem i två kategorier som säger något om hur personer som tigger beskrivs: utseende/kropp/beteende och social position. Därefter delade vi in orden i underkategorier för att precisera om de är positiva eller negativa.

Ur verben kunde vi inte urskilja något mönster. Vi kunde se att formerna "tigga" och "tigger" var de vanligaste för att beskriva personen handlingsmönster, men av detta var det svårt att göra en analys. Vi har därför valt att borste från denna variabel.

En möjlighet hade varit att definiera deduktiva kategorier redan från början, men eftersom materialet var så okänt för oss var det svårt att göra färdiga kategorier innan kodningen. Risken var annars att vi pressade in materialet i missvisande normativa kategorier (positiv, negativ, neutral). Vi har därför använt oss av en *induktiv metod* där vi förutsättningslöst samlat in materialet och låtit det tala till oss. Vi är medvetna om att detta har inneburit ett visst mått av bedömning, vissa ord är lätta att kategorisera medan andra är mer svårplacerade.

Skrivs etnicitet/nationalitet ut i samband med personer som tigger? (V13 & V14)

Om nationalitet och/eller etnicitet uttryckligen skrivs ut har vi kodat här. Vad gäller nationalitet har även mer övergripande områden kodats, såsom Östeuropa eller Balkan, eftersom det säger något om beskrivningen av personer som tigger. Vi har med dessa variabler velat undersöka hur ofta nationalitet och etnicitet skrivs ut, för att analysera varför det kan skilja sig åt samt diskutera om det verkligen alltid är relevant och förenligt med journalistisk etik.

5.3.2 Vem pratar om tiggeri?

Vem får huvudsakligen komma till tals i artikeln? (V9)

Hur ett problem formuleras påverkas i regel av vem som får komma till tals.⁵⁸ Under denna kategori undersöks vem som huvudsakligen får komma till tals i nyhetsartiklar om tiggeri, och på det sättet får störst makt över hur fenomenet beskrivs.

I vilken position figureerar tiggaren? (V10)

Vi har också noterat i vilken position personer som tigger befinner sig, utifrån Malmstens begrepp *huvudaktör, biaktör och omaktör*.

Uttrycker en person som tigger åsikter om ansvar eller åtgärder? (V11)

Här har vi kodat om en person som tigger själv får uttala sig om ansvar eller åtgärder rörande tiggeri, eftersom det säger något om personens agens (vilja eller handlingskraft). Denna variabel förutsätter att en person som tigger får komma till tals i artikeln.

Namnges någon/några tiggare? (V12)

Här har vi kodat om personerna som tigger namnges och om de i så fall omnämns med för- och efternamn eller förnamn/fingerat namn.

5.3.3 Hur förklaras tiggeri, vem görs ansvarig, vilka lösningar diskuteras?

Uttalas någon huvudsaklig orsak till tiggeriet? (V17)

Med denna variabel vill vi undersöka i vilken utsträckning artiklarna om tiggeri anger några orsaker till varför personer tigger.

Beskrivs orsaksansvar? (V18)

Orsaksansvar handlar om vem eller vad som anges ha ansvaret för varför problemet uppstod, både direkt och indirekt (till exempel att det sociala skyddsnätet är otillräckligt, varvid ansvaret läggs på strukturell nivå, eller att individens livsval lyfts fram, och personen som tigger i så fall görs till ansvarig). Värdena utgår från på vilken nivå i samhället som de förekommer. Se vidare under avsnittet om interkodarreliabilitet för en diskussion om vilka problem som uppkom i samband med denna variabel.

---

⁵⁸ Peter Malmsten. *Mediebildens i verkligheten: strategiskt publicitetsarbete för moderna organisationer*. Liber AB: 2002

Tar någon upp möjliga åtgärder rörande tiggeri (huvudsakligen)? (V19)

Med denna kategori vill vi fånga upp vilka åtgärder som förekommer i media angående tiggeri. Variabelvärdena är indelade i tre olika kategorier: juridiska förslag *mot* tiggeri (kriminalisering av tiggeri eller givande), andra åtgärder *mot* tiggeri (uppmaningar att inte ge pengar, avhysning av personer som tigger, etc.), och åtgärder *för* personer som tigger (från enskilda handlingar som att uppmaning att ge pengar till större politiska reformer och initiativ). I analysen såg vi att det var givande att slå ihop det två förstnämnda typerna av förslag, eftersom de båda konstituerar tiggeri som ett problem som måste motas bort.

Beskrivs åtgärdsansvar? (V20)

Denna variabel fångar upp på vilken nivå det huvudsakliga åtgärdsansvaret läggs, och är uppbyggd på liknande sätt som variabeln orsaksansvar. Om ansvaret läggs på personen som tigger (rehab, ta kontakt med hjälpinsats, söka jobb), privatperson (i regel om man ska ge pengar eller inte), på kommunal, statlig eller EU-nivå. För migranter fanns även alternativet att lägga ansvaret på hemlandet. Se avsnittet om interkodarreliabilitet för en diskussion om vilka problem som uppkom i samband med denna variabel.

Episodiskt eller tematiskt material? (V21)

Vi har noterat om artikeln är episodisk eller tematisk, utifrån Iyengars definitioner. Episodisk gestaltning innebär personifiering, konkreta händelser och scener. Tematisk gestaltning innehåller främst abstraktion, till exempel politiska diskussioner om åtgärder.

Nyhets- eller åsiktsmaterial? (V6)

Artiklarna är uppdelade i två kategorier - nyhetsmaterial (nyhetsartiklar, nyhetsreportage, övrigt) eller åsiktsmaterial (ledare, debattartiklar eller krönikor). Det vi vill undersöka med denna uppdelning är om inställningen till tiggeri skiljer sig åt beroende på om texten uttrycker författarens egna åsikter eller återger andras. Bakom nyhetsmaterial ligger journalistiska yrkesideal som innefattar vissa etiska krav, medan åsiktsmaterial är ämnat att skapa diskussion.

5.3.4 Bortvalda variabler

Variabel 22 och 23 i kodschemat var tänkta att fånga upp eventuella diskurser om tiggeri som ordningsproblem eller som en fråga om huruvida man ska ge pengar eller inte. De kunde förvisso visa på vissa tendenser i materialet, men på grund av tidsbrist hann vi inte analysera dem djupare. Därför valde vi att inte ta med dessa variabler i det slutgiltiga resultatet.

5.4 Kvalitet

För att resultaten av en undersökning ska vara giltiga krävs att studien håller en hög kvalitet, det vill säga att vi mäter det som vi faktiskt utger oss för att mäta - hur media gestaltar fenomenet tiggeri. Esaiasson et al skiljer mellan begreppsvaliditet och resultatvaliditet. Begreppsvaliditet innebär att det finns en frånvaro av systematiska mätfel, det vill säga att de teoretiska definitioner som vi utgår ifrån överensstämmer med de operationella indikatorerna (variabler/variabelvärden) vi har utarbetat. God begreppsvaliditet och god reliabilitet ger god resultatvaliditet.⁵⁹ Reliabilitet kan uttryckas som frånvaron av slumpmässiga fel. Detta kan kontrolleras genom vetenskapligt godkända tester.⁶⁰

5.4.1 Interkodarreliabilitet

Intersubjektivitet innebär att resultatet av undersökningen skall vara oberoende av vilken forskare som genomför den.⁶¹ Detta är delvis lättare att eftersträva i kvantitativa studier eftersom man då använder tydligt standardiserade mätinstrument. Eftersom vi även har inspirerats av kvalitativa analysmodeller i vissa av våra variabler har kodningen i flera fall inneburit ett visst mått av bedömning.

Vi genomförde därför testkodningar i efterhand, så kallade summerande reliabilitetstester genom att testkoda fem artiklar vardera av varandras material.⁶² Vi kodade varandras material och inte vårt eget, s.k. *interkodarreliabilitetstest*, vilket anses det vara en bättre form av reliabilitetstest. Reliabiliteten undersöktes variabel för variabel genom att räkna andel överensstämmande/avvikande kodningar.⁶³ På så vis kan man se vilka variabler som är mer säkra än andra och vilka vi får vara försiktiga med att anta något kring. Vad som anses vara en godtagbar andel avvikanden beror på variabelns "svårighetsgrad". Variabler med högre grad av bedömning t.ex. olika nivåer av orsaksansvar måste man nöja sig med en lägre grad av överensstämmelse. Slumpen hjälper dessutom till att producera ett antal överensstämmande kodningar.⁶⁴

I testkodningen framkom att våra tolkningar av två av de mer krävande variablerna skilde sig åt i så pass hög grad att de skulle vara problematiska att använda i en analys. Orsaksansvar och åtgärdsansvar var de variabler som var mest svårtolkade. Vi höjde kvaliteten på undersökningen

---

⁵⁹ Peter Esaiasson & Mikael Gilljam & Henric Oscarsson & Lena Wägnerud. *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Nordstedts juridik, 2007, s.61-63

⁶⁰ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s.170

⁶¹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 24

⁶² Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 147

⁶³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s 70

⁶⁴ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 235f

genom att slå ihop de kategorier som lade ansvaret på individuell respektive strukturell nivå, och hamnade då på en godtagbar överensstämmelse.⁶⁵

Vi nådde total samstämmighet på variablerna 1-5, 7 13 och 14, runt 95 procents samstämmighet eller högre på variablerna 9-12 och 21-23, och 75-85 procents samstämmighet på variablerna 16-19, som kräver ett högre mått av tolkning. Därför anser vi att interkodarreliabiliteten är god.

5.4.2 Validitet

Det finns många sätt att operationalisera hur media gestaltar fenomenet tiggeri. Begränsningar är nödvändiga i en så bred frågeställning. Vi har utgått ifrån de vedertagna teorier och begrepp som vi anser bäst kan hjälpa oss att förstå fenomenet utifrån vårt syfte. Till hjälp med operationaliseringen av de teoretiska begreppen har vi tittat på tidigare forskning med liknande syften som goda exempel. Att kopiera en operationalisering som andra mer etablerade forskare använt är en teknik för att säkerställa begreppsvaliditeten eftersom de ofta är de då redan granskade och genomdiskuterade av forskarsamhället.⁶⁶ En del variabler och variabelvärden har vi resonerat oss fram till själva för att försöka fånga in hur tiggeri gestaltas. En utgångspunkt har varit att det är bättre med fler variabelvärden än färre eftersom de alltid går att så ihop i efterhand.⁶⁷

Det måste finnas klara tolkningsregler vid varje vetenskaplig undersökning som gör att variablerna och variabelvärdena är klart och tydligt definierade och därmed enkla att skilja från varandra.⁶⁸ Vi genomförde två testkodningar innan vi satte igång med huvudkodningen, som står för en formande kontroll av reliabiliteten. Testkodningarna fyllde framförallt två funktioner. Dels att förbättra operationaliseringen genom att ta bort, lägga till och precisera skillnader mellan vissa variabelvärden. Dels för att jämföra så att vi hade samma uppfattning av definitionerna av variablerna och därmed säkerställa forskaroberoendet för resultatet.

Vi hade även ett antal uppsatta tolkningsprinciper kring variablerna för att säkerställa att vi kodade lika. Om till exempel en artikel ger både hemlöshet och missbruk som orsak, har vi använt oss av *huvudandelsprincipen* och kodat artikeln efter den huvudsakliga orsaken.⁶⁹ Vi hade också en tveksamhetsmarkör vilken vi använde i de fall vi var osäkra på något resultat, vilka vi gick igenom i efterhand. Vi delade dessutom upp artiklarna så att alla kodade artiklar från båda de jämförande perioderna, så att en enskild kodare inte kan ge för stort utslag på någon period.

---

⁶⁵ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 235

⁶⁶ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud. s.61-63. s 66f

⁶⁷ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud. s 230

⁶⁸ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud. s 233f

⁶⁹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 234

God validitet är avgörande för att våra slutsatser ska vara trovärdiga.⁷⁰ Det är svårt att bevisa god validitet, men vi anser att genom vår diskussion kring *intersubjektivitet, validitet och reliabilitet* ovan och de åtgärder vi har tagit för att höja kvaliteten på undersökningen, gör att studien håller en god kvalitet.

Extern validitet handlar om huruvida vi kan generalisera våra slutsatser från det urval som ligger till grund för undersökningen till en större population. I vårt fall innebär den större populationen dagspressen generellt.⁷¹ Det påpekas av Esaiasson et al att många undersökningar har begränsade ambitioner när det gäller att kunna uttala sig allmänt. Vi kan uttala oss om våra utvalda tidningar under två tidsperioder. Eftersom vårt urval består av tidningar som har stort inflytande på den allmänna opinionen tror vi oss ändå kunna säga att vårt resultat kan förmodas vara relativt allmängiltigt

---

⁷⁰ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 61

⁷¹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, s. 65

6. RESULTAT & ANALYS

I det här kapitlet presenteras våra resultat tillsammans med en sammanfattande analys per avsnitt. Genom att undersöka fyra olika tidningar har vi fått fram material som gör att vi kan jämföra bilden av tiggeri som förmedlats under två olika tidsperioder. Fyra huvudsakliga perspektiv har varit vägledande i vår studie:

- *Vem är "tiggaren"?*
- *Vem uttalar sig om tiggeri?*
- *Hur förklaras tiggeri, vem görs ansvarig, vilka lösningar diskuteras?*

Den första kategorin, *vem "tiggaren" är*, handlar om hur de olika agenterna utmålas, om de tilldelas ursprung samt vilka ord och formuleringar som används i beskrivningen av personer som tigger. Den andra, *vem som uttalar sig om tiggeri*, handlar om vilka aktörer som kommer till tals och i viss mån vem som uttrycker att tiggeri är ett problem. Den tredje utgångspunkten innebär vilka förklaringar som tiggeriet tillskrivs, i de fall tiggeri utmålas som ett problem - vems problem det handlar om, om det finns några lösningar samt vem som bär ansvaret till att tiggeri förekommer. Avsikten har varit att utifrån dessa perspektiv belysa hur fenomenet tiggeri har beskrivits i pressen, och om sättet att berätta har förändrats efter att fenomenet idag allt mer blivit synonymt med EU-migranter.

6.1 Översikt

Vi har analyserat totalt 352 artiklar över två olika tidsperioder, 1997-2000 och 2007-2013. Under den första perioden handlar 114 artiklar om tiggeri i samtliga tidningar. Under den andra, längre perioden berör 238 artiklar tiggeri. Vi kan konstatera att antalet artiklar ökade varje år under den första perioden. Under den andra kan vi se en stor ökning av artiklar år 2010 och år 2013. Den vanligaste månaden att publicera artiklar om tiggeri är december, en tendens som är tydligare under 90-talet. Då är också augusti en vanlig månad. Under 2000-talet är det april som sticker ut under sommarhalvåret, följd av juni.

Tabell 6:1 Antal artiklar per år

År	Artiklar	År	Artiklar
1997	11	2007	13
1998	28	2008	6
1999	36	2009	16
2000	39	2010	37
		2011	17
		2012	48
		2013	101

Kommentar: Totalt antal artiklar är under första perioden (97-00) 114, den andra perioden (07-13) 238 stycken.

6.1.1 Analys

Antalet artiklar per år ökade alltså stadigt under nittiotalet. Under tvåtusenålet stack däremot två år ut: 2010 och 2013. Vad dessa toppar beror på är i sig svårt att med säkerhet redogöra för.

Varför redaktioner väljer att skriva om företeelsen tiggeri kan nämligen ha många orsaksförklaringar, exempelvis sådana kopplade till redaktionella nyhetsprocesser och inte minst händelser i det rådande samhällsklimatet. Uttalanden och lagförslag från politiker och andra insatta verkar framförallt påverka förekomsten av åsiktsmaterial i tidningarna.

När det gäller "toppen" år 2010 kan en särskild samhällelig faktor ha påverkat rapporteringen, nämligen de massutvisningar av romer som skedde i Frankrike.⁷² När detta uppmärksammandes i svensk media kan vi anta att ett större fokus på ämnet i stort föranleddes. Av- och utvisningar skedde även i Sverige under året, men inte alls i lika hög utsträckning som i Frankrike. Rubriker som *Tiggare skickas ut ur landet*, *Avvisning av tiggare väckte reaktioner* och *Tiggare-avvisningar ska granskas* är rubrikexempel under året.

Vi kan även notera att Asks respektive Rothsteins uttalanden skedde i december, år 2010 respektive 2013, något som kan ha ökat benägenheten att rapportera om ämnet.

⁷² <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4056074>

6.2 Vem är "tiggaren"?

6.2.1 Utseende och agerande

I en undersökning om hur fenomenet tiggeri gestaltas är det naturligtvis relevant att titta på hur de som får personifiera fenomenet beskrivs. Vi har valt att göra detta genom att samla in adjektiv och andra typer av beskrivande formuleringar. Ur materialet har vi sedan kunnat urskilja vissa mönster, vilket föranledde oss att dela in orden (adjektiven) i två kategorier: utseende/kropp/beteende och social position. Därefter delade vi in orden i underkategorier för att precisera om de är positiva eller negativa.

Tabell 6:2 Exempel på adjektiv i de olika kategorierna och underkategorierna

Utseende	Kläder	Positivt beteende	Negativt beteende	Underlägsen position	Hotande position
mager	underställ	artig	aggressiva	utslagna	tjuv
stympad	sliten Gantkeps	verkar smart	hotfull	offer	störande inslag
ser arbetsföra ut	sjaskigt klädd	ärligaste	påstridig	trasig utsatthet	en säkerhetsrisk
unga	huvan över huvudet	ler svagt	oärligt	oönskade	kriminella
små pupiller	obligatorisk sjalett	beslutsam	underdånigt	missbrukare	otäcka hallicktyper

Totalt har vi samlat in 468 ord/formuleringar, som är relativt jämt fördelade i de båda kategorierna både över tid och för vardera tidsperioden. Om man kan tittar på tendenserna per tidsperiod ser man dock ett par skillnader. Det är något vanligare att tillskriva personer som tigger en hotande position under 2000-talet, även om det överlag är vanligast att placera personer som tigger i en underlägsen position.

Tabell 6:3 Vilken position tillskrivs den som tigger genom beskrivningar?
(procentandel av de insamlade orden/formuleringarna per tidsperiod)

Tidsperiod	Underlägsen/svag	Neutral	Hotande/ aggressiv	Antal ord
1997-2000	75 %	12 %	13 %	107 st
2007-2013	65 %	15 %	20 %	169 st

Med hjälp av de tre underkategorierna positivt, neutralt och negativt (aggressiv eller utsatt) kan vi se hur personer som tigger beskrivs. Utifrån dessa underkategorier kan vi se tendenser att beskriva personer som tigger som aggressiva eller underlägsna i högre grad under nittiotalet än under tvåtusenålet. De positiva och neutrala beskrivningarna har ökat under tvåtusenålet.

Tabell 6:4 Hur beskrivs beteendet hos den som tigger?

(procentandel av de insamlade orden/formuleringarna per tidsperiod)

Tidsperiod	Positivt	Neutral	Aggressivt/utsatt	Antal ord
1997-2000	11 %	16 %	73 %	45 st
2007-2013	16 %	30 %	54 %	77 st

6.1.2 Analys, utseende och agerande

Majoriteten av de ord som används för att beskriva beteendet hos personer som tigger är negativa under båda tidsperioderna. Om man utgår från Boréus riktlinjer för diskursiv diskriminering kan det leda till att den konstruerade kategorin "tiggare" nedvärderas.⁷³ Den negativa uppfattningen om gruppen riskerar sedan att föras över till de enskilda individerna som sorteras in i gruppen. Boréus använder sig vidare av begreppet *distansering*, vilket syftar på vi-och-dem perspektivet. När denna distansering gör att olikheterna mellan två kategorier återkommande "utpekas, förstärks och ges betydelse" utgör den grund för diskriminering. Benämningar, menar hon, är klart nedvärderande när positiva eller neutrala alternativ finns, men då de negativa ändå väljs. När personer som tigger i regel beskrivs som utsatta eller hotfulla skapas en distans mellan dem och personer som inte tigger, de icke-utsatta eller icke-aggressiva.

⁷³ Kristina Boréus. *Diskursiv diskriminering*. Statsvetenskaplig Tidskrift, 2005, s. 120-132

Vi kan se en positiv förändring över tid, där det under tvåtusentalet blivit något vanligare att beskriva beteendet hos personen som tigger i neutrala ordalag, och mindre vanligt som aggressiva eller utsatta. Denna utveckling, tänker vi, pekar i viss mån på att rapporteringen går åt ett alltmer nyanserat håll. Det kan också, som vi tidigare nämnt, ha att göra med att personen som tigger har en annan position i relation till majoritetssamhället. Om man talar om Dean och Gales aspekter av medborgarskap⁷⁴, kan vi se att personen som tigger på nittioalet i högre grad ses som ett hot mot samhällsordningen och alltså exkluderas från det symboliska medborgarskapet. På tvåtusentalet framställs det i regel inte som att det är svenska välfärdssystemet som fallerar, utan till exempel Rumäniens. Den som tigger utgör då inte samma hot.

6.1.3 Etnicitet och nationalitet

Det är två olika beskrivningar av personer som tigger vi möter i vårt material. I slutet av 90-talet rör det sig främst om (underförstått) svenska ”tiggare”, och varken nationalitet och/eller etnicitet skrivs ut. För perioden 2007-2013 är situationen en helt annan. Nationalitet anges i 62 procent av artiklarna och etnicitet i nästan hälften. Därför har vi valt att presentera siffror endast för den senare perioden.

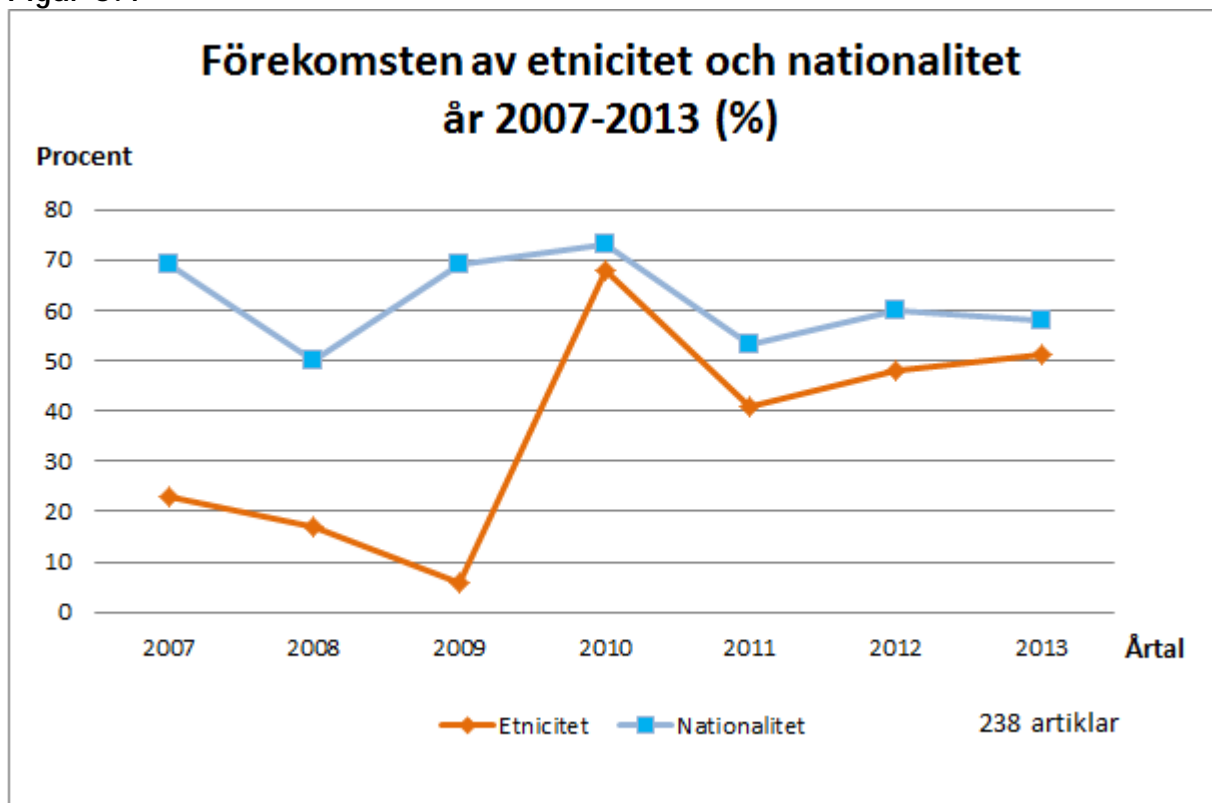
Som framgår av figur 6:1 skrivs nationalitet ut på personer som tigger i hög grad under hela andra perioden. Under de första åren skrivs etnicitet på personer som tigger ut i lägre grad, för att sedan öka drastiskt år 2010, från sex till 68 procent. Efterföljande år nämns etnicitet stadigt i närmare hälften av artiklarna. Analysenheterna för de tidiga åren är dock få, och resultatet ska tolkas därefter.

---

⁷⁴ Hartley Dean & Keir Gale, Begging and the contradictions of citizenship. *Begging Questions. Street-level economic activity and social policy failure*. Hartley Dean (red) (1999), s. 13-19

Figur 6:1

Kommentar: Antal artiklar per år: 2007 13 st, 2008 6 st, 2009 16 st, 2010 37 st, 2011 17 st, 2012 48 st, 2013 101 st.

Fördelning av länder

Rumänien som ursprungsland förekommer totalt i 46 procent av artiklarna under perioden, både som enskilt land och tillsammans med andra länder. För Bulgarien är andelen 15 procent.

Tillsammans utgör Rumänien och Bulgarien de absolut mest förekommande nationaliteterna.

Utöver dessa är det vanligast att ange Östeuropa som ursprungsregion (9 procent). I två procent av artiklarna skrivs nationaliteten Sverige/svensk ut. Tiggeridebatten denna period har alltså främst rört personer som tigger från andra länder.

Andra nationaliteter som nämns i artiklarna förekommer under 3 procent. De länder och områden som förekommer är Slovakien, Ukraina, Ungern, Serbien, Polen, Ryssland, Moldavien, Tjeckien, Balkan och forna Jugoslavien, syd- och Centraleuropa (i olika variationer) och forna Sovjetunionen (i olika variationer).

Det handlar om romer

I de fall etnicitet skrivs ut handlar det uteslutande om romer, som endast i mycket få fall benämns med den äldre termen zigenare. Fem av de åtta artiklar där ordet zigenare förekommer är i Aftonbladet.

I de fall man pratar om romer i anslutning till tiggeri anges orsakerna till tiggeriet vara fattigdom i hemlandet eller diskriminering, tillsammans utgör de nästan 70 procent av orsaksförklaringarna. I de artiklar där ingen etnicitet anges i anslutning till person som tigger är det däremot tvång från kriminella ligor som anges som huvudorsak, närmare en tredjedel och därefter fattigdom.

Morgontidningar skriver ut både etnicitet och nationalitet på personer som tigger i högre grad än kvällstidningar. 53 procent av artiklarna i morgontidningar diskuterar tiggeri i samband med romer jämfört med 38 procent i kvällstidningar. Motsvarande siffor vad gäller nationalitet är 71 procent för morgontidningar och 48 procent för kvällstidningar.

6.1.4 Analys etnicitet/nationalitet

Vår undersökning stödjer hypotesen om att personer som tigger under tvåtusentalet i medieberättelsen mer eller mindre har blivit synonymt med EU-migranter från framförallt Rumänien och Bulgarien. Resultatet slår också fast att tiggeri i närmare hälften av artiklarna under andra perioden kopplas ihop med romer.

I de fall man pratar om romer i anslutning till tiggeri anges alltså orsakerna till tiggeriet vara fattigdom i hemlandet eller diskriminering. I resterande hälften av artiklarna där ingen etnicitet anges är det däremot tvång från kriminella ligor som främst anges som huvudorsak.

Det gör att det under tvåtusentalet urkristalliserar sig två huvudsakliga mediebilder av personer som tigger. Den ena handlar om romer som till följd av diskriminering och fattigdom i Europa söker sig till andra medlemsländer för att försörja sig. Den andra huvudsakliga bilden av personer som tigger handlar om huruvida det förekommer inslag av tvång eller människohandel, och diskussionen om kriminella ligor.

Det var år 2010 som situationen för romer i Europa blev en del av den svenska tiggeridebatten. Tusentals romer tvingades lämna Frankrike vilket fick stor uppmärksamhet i pressen och satte ljus på behandlingen av tiggare och diskrimineringen av romer i Sverige. I tidningen kunde man läsa rubriker såsom *Sverige utvisar också romer*, *Fri rörlighet - inte för romer* och *Tiggande romer utvisas ur landet*. Av rubrikerna att döma under denna period blev personer som tigger i Sverige mer eller mindre synonymt med romer, vilket inte var fallet innan år 2010.

I sammanhanget är det värt att diskutera huruvida det är berättigat att skriva ut etnicitet och nationalitet i nyhetsrapporteringen, samt försöka resonera kring varför det skiljer sig åt mellan tidningar. Tenderar kvällstidningar å ena sidan att inte lyfta problemet med diskriminering gentemot romer i Europa som en förklaring till tiggeri? Eller å andra sidan, har morgontidningar fog för att skriva ut etnicitet i så hög grad i nyhetsrapporteringen?

En av rekommendationerna i de pressetiska reglerna för press, radio och TV är att inte framhäva berörda parter etniska ursprung eller nationalitet om det saknar betydelse i sammanhanget *och* är missaktande.⁷⁵ Man kan hävda att det är berättigat att skriva om romer i samband med tiggeri eftersom fakta från till exempel frivilligorganisationer pekar på att majoriteten av personer som tigger är romer från Rumänien. Men man kan inte bara anta att det därför alltid är berättigat att skriva ut etnicitet. För att bedöma vad som är missaktande bör man ta hänsyn till många sammanverkande faktorer som utgör i vilken kontext etnicitet förekommer.⁷⁶ Journalisterna Hans Månsson och Hans Strandberg menar att just etnicitet är extra omdiskuterad och att tolkningen därför kan vara en av anledningarna till varför det skiljer sig åt mellan olika redaktioner.⁷⁷

Skiljelinjen för om det är godtagbar publicistisk sed verkar gå vid om det av artikeln framgår varför det är relevant att publicera etnicitet eller inte. Vilket ursprung en person har kan på samma sätt ha en avgörande betydelse för att förstå nyheten i ett visst sammanhang, och vara helt ovidkommande i andra. Om etnicitet eller nationalitet däremot skrivs ut slentrianmässigt eller fungerar som ett målande inslag i nyhetsrapporteringen blir kritiken kraftfull.⁷⁸ Vi kan av vårt material i det avseendet inte utläsa eller bedöma om etnicitet i sammanhanget är berättigat. Det vi dock kan se är att det finns ett samband mellan de artiklar där romer förekommer och orsaksförklaringarna diskriminering. I en tredjedel av fallen förklaras således förekomsten av etnicitet genom att de förekommer i en kontext av diskussioner om diskriminering.

Att DN och GP i något högre grad skriver ut etnicitet och nationalitet i samband med tiggeri än kvällstidningar skulle kunna förklaras med föreställningar om morgontidningars mer fördjupande karaktär, med analyser om bakomliggande orsaker. Kvällstidningar associeras däremot med en annan och mer förenklande och sensationsinriktad journalistik, med fokus på sensationer, brott och kändisar.⁷⁹

---

⁷⁵ Månsson & Strandberg, s. 111

⁷⁶ Kristina Boréus. *Diskursiv diskriminering*. Statsvetenskaplig Tidskrift, 2005, s. 128-132

⁷⁷ Månsson & Strandberg, s. 117

⁷⁸ Månsson & Strandberg, s. 117

⁷⁹ Stig Hadenius, Lennart Weibull & Ingela Wadbring. *Massmedier - Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*. 2011, s. 77

6.2 Vem uttalar sig om tiggeri?

6.2.1 Aktörskap

En stor del av vårt material består av ledare, debattartiklar och krönikor. I den typen av texter har vi noterat textförfattaren som huvudaktör. I de fall politiker har varit textförfattare inom åsiktsmaterial har vi dock noterat dessa som politiker och inte textförfattare. För att inte få slagsida på resultatet har vi sorterat bort åsiktsmaterialet i det här avsnittet. På det sättet får vi fram en tydligare bild av vem som oftast är huvudaktör i nyhetsartiklar. Artikeltyper som av naturliga skäl har en större variation inom området.

Under den första tidsperioden var det vanligast att politiker fick uttala sig om tiggeri, och i andra hand tjänstemän. Under den andra perioden är rollerna ombytta. Personer som tigger förekommer mer sällan som huvudaktörer under båda perioderna. Att siffran är något lägre på tvåtusentalet kan bero på språkförbistringar, då man inte kan anta att EU-migranterna kan svenska eller engelska.

Tabell 6:5 Aktörer som huvudsakligen får komma till tals
(procentandel i nyhetsmaterialet per tidsperiod)

Aktör	1997-2000	2007-2013
Person som tigger	18 %	15 %
Politiker	32 %	19 %
Tjänsteman	19 %	32 %
Organisation	9 %	5 %
Näringsliv	2 %	-
Expert	-	2 %
Textförfattaren	3 %	1 %
Övrig	17 %	26 %

Kommentar: Det totala antalet nyhetsartiklar är 206 stycken, 63 från den första tidsperioden och 143 från den andra. Vi har noterat vem som huvudsakligen kommer till tals.

6.2.2 Aktörposition

När personer som tigger förekommer i nyhetsartiklar är det i runt 70 procent av fallen som omaktör, under båda tidsperioderna. Det innebär att de omtalas utan att själva få komma till tals. De förekommer som huvudaktör något oftare än som biaktör. Oberoende av tidsperiod är DN den

tidning som oftast har en person som tigger som huvudaktör. Detta kan eventuellt bero på deras granskande artikelserie av tiggeriet som skedde år 2013.

En aspekt av vem som får komma tals är också *vad* de uttalar sig om. I de få artiklar där det finns en person som tigger som kan uttrycka åsikter om åtgärder och/eller ansvar har vi noterat om de gör det. Tendensen är att personer som tigger uttalar sig om åtgärder och ansvar i mindre grad på tvåtusentalet och framåt. Det är dock ett litet antal artiklar sett till den totala mängden, och siffrorna bör värderas därefter.

Tabell 6:6 Personer som tigger som uttalar sig om åtgärder och/eller ansvar (procentandel inom antalet artiklar där personer som tigger uttalar sig, per tidsperiod)

Agens	1997-2000	2007-2013
Uttalar sig	52 %	29 %
Uttala sig inte	48 %	71 %

Kommentar: Det totala antalet artiklar är under den första tidsperioden 25 stycken, och under andra tidsperioden 51 stycken.

Det är ingen större skillnad mellan morgon- och kvällstidningar när det kommer till att låta personer som tigger uttala sig om åtgärder och/eller ansvar.

6.2.3 Namngivning av personer som tigger

Namnpubliceringar är något som journalister dagligen överväger och som regleras i de etiska reglerna för press, radio och tv.⁸⁰ Å ena sidan ska intervjuande personer citeras och namnges korrekt, å andra sidan finns det skäl att iaktta försiktighet. För att ringa in hur personer som tigger porträtteras har vi kodat på vilket sätt dessa personer namnges. De artiklar där tiggare får möjlighet att uttala sig är relativt få. Av dessa artiklar är det dock vanligast att namnge personer med förnamn eller smeknamn, drygt 60 procent. Detta gäller både när de förekommer som huvud- och biaktör. I 10 procent av fallet skrivs inget namn ut alls och i cirka 20 procent skrivs för- och efternamn ut. Det finns ingen anmärkningsvärd skillnad mellan perioder eller tidningar.

6.2.4 Analys

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det oftare pratas *om* personer som tigger än *med* dem. Både i morgon- och kvällstidningar samt sett över tid. Istället är det främst politiker och

⁸⁰ Hans Månsson & Hans Strandberg. *Yrke: Journalist*. 2009, s 119

tjänstemän som får uttala sig i nyhetsrapporteringen kring tiggeri. När vi möter personer som tigger i tidningarna är det med deras förnamn. Å ena sidan kan man hävda att journalisterna följer god publicistisk etik och inte skriver ut namn på personer i utsatta personer. Och å andra sidan kan man hävda att detta bidrar till att anonymisera och vidare distansera de personer som det faktiskt handlar om när man pratar om tiggeri.

Omaktören är den svagaste formen av aktörskap och har minst makt att "forma" mediebilderna. Det är anmärkningsvärt att så pass få personer som tigger får komma till tals i materialet. Vi hade en bild av att redaktioner i högre grad idag än tidigare anstränger sig för att lyfta fram case och personifiera berättelsen, men den hypotesen verkar inte stämma. Medieberättelsen om tiggeri styrs således av aktörer som inte befinner sig inom diskursen.

Vår utgångspunkt är att hur personer namnges påverkar graden av anonymitet, vilket i sin tur förstärker eller försvagar den kategorisering i "vi" och "dem" som Boréus kopplar till begreppet distansering.⁸¹ I förlängningen underlättar det för en *exkludering* (av röster), vilket innebär att en grupp utestängs från diskussionen om behov eller problem som rör den gruppen. Då riskerar vissa problemformuleringar och lösningar att utestängas. Det kan i sammanhanget även vara värt att nämna hennes begrepp *objektivering*, vilket syftar på när de som berörs själva saknar agens (vilja eller handlingskraft). I rapporteringen om tiggeri är det påfallande sällan personer som tigger som själva uttrycker åsikter om vad deras situation beror på, vad som kan göras åt den, och vilket ansvar de själva respektive samhället har.

6.3 Hur förklaras tiggeri?

6.3.1 Orsak och orsaksansvar

Att förklara komplicerade skeenden och samhällsförhållanden är ett av de ideal som stärkts inom den svenska journalistkåren de senaste två decennierna. Vi har därför velat undersöka om artiklarna om tiggeri anger några orsaker till varför personer tigger, och vem/vad som i så fall bär ansvaret för detta. Det är tydligt att förklaringarna skiljer sig åt mellan de två perioderna, men också mellan nyhetsmaterialet och åsiktsmaterialet.

---

⁸¹ Kristina Boréus. *Diskursiv diskriminering*. Statsvetenskaplig Tidskrift, 2005, s. 125

Tabell 6:7 Angiven orsak till tiggeri
(procentandel av artiklarna per år och artikeltyp)

Orsak	1997-2000		2007-2013	
	Nyheter	Åsikter	Nyheter	Åsikter
<i>Ingen orsak</i>	30 %	29 %	31 %	20 %
Missbruk	36 %	6 %	-	1 %
Hemlöshet	18 %	29 %	8 %	4 %
Tvång	-	-	21 %	10 %
Diskriminering	-	-	6 %	27 %
Fattigdom	8 %	34 %	32 %	38 %
<i>Övrig orsak</i>	8 %	2 %	2 %	-

Kommentar: Det totala antalet artiklar är 352 st. När "ingen orsak" angetts innebär det att ingen aktör uttalat någon orsak, och inte heller reportern eller textförfattaren. I "Nyhetsmaterial" ingår nyhetsartiklar, nyhetsreportage, enkäter/opinionsundersökningar och övriga texter. I "Åsiktsmaterial" ingår ledare, debattartiklar och krönikor.

I ungefär två tredjedelar av artiklarna under båda tidsperioderna anges inget orsaksansvar eller individuellt ansvar. Inom åsiktsmaterial under hela den studerade perioden är det 40 procent som placerar orsaksansvaret som strukturellt. Inom nyhetsmaterialet däremot, är det endast 19 procent som anger ett strukturellt orsaksansvar.

6.3.2 Åtgärd och åtgärdsansvar

Medier har i sig inget ansvar att komma med lösningar på samhällsproblem, men de har chans att påverka vilka förslag som når publiken. På det sättet är de med och formar bilden av vilken typ av problem tiggeri är – individens eller samhällets. Under båda tidsperioderna är typen av åtgärder någorlunda jämt fördelade. Ungefär en tredjedel föreslår inga åtgärder alls, en tredjedel föreslår någon typ av åtgärd riktad mot personer som tigger, och en tredjedel åtgärder för personer som tigger.

Kanske än viktigare är var man lägger åtgärdsansvaret, vilket skiftar mellan de olika tidsperioderna och tidningarna. Andelen artiklar som anger strukturellt åtgärdsansvar ökar under den senare perioden, från en fjärdedel till strax över hälften. Det är även vanligare att ange någon typ av individuellt ansvar i kvällstidningar än i morgontidningar.

Tabell 6:8 Vem ansvarar för åtgärderna?
(procentandel av artiklarna utifrån tidningstyp)

Åtgärdsansvar	Morgontidningar	Kvällstidningar
<i>Inget ansvar</i>	31 %	42 %
Person som tigger	3 %	4 %
Privatperson	6 %	18 %
Strukturellt	58 %	32 %
<i>Övrigt</i>	2 %	4 %

Kommentar: Det totala antalet artiklar är 352 st. I "Morgontidningar" ingår Dagens Nyheter och Göteborgsposten. I "Kvällstidningar" ingår Aftonbladet och Expressen. I kategorin "Strukturellt åtgärdsansvar" ingår kommunalt/regionalt/statligt ansvar, ansvar på EU-nivå, eller att ansvaret läggs på hemlandet (för migranter).

6.3.3 Ansvarsmodeller

Eftersom vi i vårt kodschema använt oss av fler värden än enbart individuellt/strukturellt, är det svårt att hitta rena exempel på Iyengars ansvarsmodeller.⁸² Vi kan dock öka utfallet om vi slår ihop artiklar där inget orsaksansvar angetts och där ansvaret läggs på personer som tigger. Att ange individuellt orsaksansvar görs ofta indirekt. Det kan innebära att man räknar upp olika livsomständigheter, som alkoholism eller arbetslöshet, utan att förtydliga att dessa kan bero på strukturella orsaker. Vi har tolkat det som ett slags icke-ställningstagande jämförbart med att inte ange något ansvar alls, och därför slagit ihop dessa två värden. I en analys med dessa kategorier finner vi att den vanligaste ansvarsmodellen bland de artiklar där åtgärdsansvar anges är förmyndarmodellen, där individen ses som orsaksansvarig, medan åtgärdsansvaret läggs på strukturell nivå. Dessa artiklar utgör 24 procent av det totala materialet. Därefter kommer den samhällliga modellen där både orsaksansvaret och åtgärdsansvaret läggs på strukturell nivå, totalt 16 procent av det totala materialet.

⁸² Shanto Iyengar. *Is Anyone Responsible?*. Chicago:1991, s. 52

Tabell 6:9 Vilka ansvarsmodeller framställs i artiklarna?
(antal artiklar som ingår i de kategorier som kan vara grund för Iyengars ansvarsmodeller)

Åtgärdsansvar	Individuellt orsaksansvar	Strukturellt orsaksansvar
Individuellt	47 st	6 st
Strukturellt	84 st	57 st

Kommentar: Det totala antalet artiklar i tabellen är 192 (utav undersökningens totala 352). Artiklar som utifrån Iyengars ansvarsmodeller är okodbara har valts bort (inom orsaksansvar: Övrigt, inom åtgärdsansvar: Inget ansvar, Övrigt). I "Strukturellt åtgärdsansvar" ingår kommunalt/regionalt/statligt ansvar och EU-ansvar, i "Individuellt åtgärdsansvar" ingår personer som tigger och övriga privatpersoner.

6.3.4 Episodiska vs. tematiska artiklar

Hälften av de undersökta artiklarna är tematiska, en fjärdedel är episodiska, och i den resterande fjärdedelen kan båda urskiljas. Vi har utifrån Iyengars teorier undersökt om det är vanligare att strukturellt ansvar anges i tematiska artiklar, och kommit fram till att så är fallet i vårt material. Av de 158 artiklar som angett strukturellt åtgärdsansvar är hälften tematiska, och ytterligare en tredjedel kan sägas vara både episodiska och tematiska. Om man tittar på de få artiklar som lagt ansvaret på den som tigger (12 st), är tre av fyra artiklar episodiska. Vi har däremot inte kunnat se att förhållandet mellan episodiska och tematiska artiklar skiljer sig mellan morgontidningarna och kvällstidningarna.

6.3.5 Analys

Vi kan från orsaksangivelserna utläsa att det är två olika typer av tiggeri som beskrivs. Under den första perioden är det missbrukare och hemlösa som tigger, under den andra perioden handlar det personer som tigger på grund av tvång, fattigdom eller diskriminering. Nyhetsmaterial tenderar också att vara mer konkreta i sin framställning av tiggeriet. Fokus ligger på missbruk eller på tvång (i regel från ligor). I åsiktsmaterialet tar man i högre grad upp komplexa orsaker som hemlöshet och diskriminering. Det går i linje med nyhetsjournalistikens krav på sensationella händelser och förenkling. Åsiktsmaterial har utrymme för mer idealistiska perspektiv, vilket kan vara en förklaring till att mer abstrakta orsaker tas upp där.

Det är också ovanligare att nyhetsartiklarna tar upp vilken instans som är orsaksansvarig, något som ofta kräver en djupare analys av samhällsstrukturer. Ledare och debattartiklar som ofta är politiskt färgade har i regel en förklaringsmodell att tillgå. Varför det trots detta bara är 40 procent av åsiktsmaterialet som anger orsaksansvar är svårt att säga. Att orsaksansvar så sällan anges bidrar även till att den vanligaste ansvarsmodellen är förmyndarmodellen, eftersom vi tolkat icke angivet orsaksansvar som indirekt individuellt åtgärdsansvar.

I de artiklar där åtgärder föreslås är det relativt jämt fördelat mellan åtgärder för och åtgärder riktade mot personer som tigger. I morgontidningarna lyfter man i högre grad fram politiska lösningar. Dessa kan vara såväl förslag om tiggeriförbud som krav på att EU ska göra något åt diskrimineringen av romer, men man ser i alla fall något slags kollektivt ansvar. Att kvällstidningarna oftare pekar på individen, eller som i de flesta fallen inte pekar ut någon åtgärdsansvarig instans alls, tyder på att de i högre grad följer den medielogik där man förenklar och personifierar komplexa frågor för att locka till sig läsare. Även om andelen episodiska och tematiska artiklar då är samma, kan kvällstidningarnas rapportering i högre grad bidra till en bild där individen ses som ansvarig.

Utifrån Boréus teser om kategorisering och distansering kan man spekulera i om det är lättare att se ett strukturellt ansvar när man identifierat en "främmande" grupp. De åtgärder som då föreslås rör inte "vi:et". Att tvåtusentalets tiggeri kopplas ihop med personer från östra Europa, och i många fall romer, innebär att gruppen "tiggare" redan är tydligt avskild från det "vi" som är svenska medborgare. Det skulle kunna förklara varför det är lättare att kräva ett strukturellt åtgärdsansvar på tvåtusentalet. Det går i linje med vad Cambell, Carp Samuelsson och Konnebäck finner i sina intervjuer med socialarbetare, som ser tiggande EU-migranter primärt som EU:s ansvar.

Om man ser tiggeri som ett tecken på ett asymmetriskt medborgarskap⁸³, för att tala med Dean och Gale, skulle ett strukturellt åtgärdsansvar på nittiotalet ha inneburit ett ifrågasättande av den egna nationens välfärdssystem. Då är det lättare att lägga åtgärdsansvaret på enskilda "tiggare" eller givare, eller allra helst inte ange någon ansvarig alls. Personer som tigger exkluderas i viss mån från sitt sociala medborgarskap och ses som ett hot mot mer välbeställda samhällsklasser. Detta stämmer överens med vissa av Larssons slutsatser i *Bilden av tiggare och tiggeri* från 2002, där respondenterna bland annat föreslog att de som tigger hade sig själva att skylla, och själva valt att stå utanför samhället. Denna uppfattning tyder på att man ser tiggeri som ett brott mot de symboliska gränser som upprättats för medborgarskap.

---

⁸³ Dean & Gale, s. 20f

7. SAMMANFATTNING & SLUTSATSER

Vi har med denna uppsats velat ta reda på hur media skildrar företeelsen tiggeri. Genom att undersöka fyra olika dagstidningar, Aftonbladet, Expressen, GP och DN, har vi fått fram jämförbart material som gör att vi kan analysera den mediebild av tiggeri som förmedlats genom åren.

7.1 Tiggeri under perioden 1997-2000

Under nittiotalet är personer som tigger underförstått svenska, ofta missbrukare och/eller hemlösa. De kallas vid förnamn eller smeknamn. De tillskrivs en svag och utsatt position i samhället, och beskrivs både som underlägsna och aggressiva. Oftast blir de omtalade i artiklar om tiggeri, men där de kan uttala sig har de åsikter om ansvar och/eller åtgärder i hälften av fallen. De som oftast uttalar sig är istället politiker, och därefter tjänstemän (tätt följda av personer som tigger). I nyhetsmaterialet sades tiggeri bero på missbruk, medan åsiktmaterialet hävdade att fattigdom var den främsta orsaken. Hemlöshet nämndes också ofta, men vem som var orsakansvarig angavs sällan. En tredjedel av artiklarna lyfte fram åtgärder mot personer som tigger, en tredjedel lyfte fram åtgärder för, och en tredjedel föreslog inga åtgärder alls. Bara en fjärdedel såg ett strukturellt åtgärdsansvar.

7.2 Tiggeri under perioden 2007-2013

På tvåtusenålet är personer som tigger antingen romer från Östeuropa (främst efter 2010) eller personer som tvingas till tiggeri. Morgontidningar är under den här perioden mer benägna att ange både etnicitet och nationalitet, än vad kvällstidningarna är. Personer som tigger tillskrivs oftare en hotande position än vad de gjorde på nittiotalet, men ses främst som utsatta och i mindre grad aggressiva. De får fortfarande inte uttala sig i särskilt hög grad – det får istället främst tjänstemän, följda av ”övriga” och politiker. När personer som tigger väl får uttala sig är det sällan om åtgärder och/eller ansvar, och de omnämns ofta vid förnamn eller smeknamn. Den främsta orsaken till tiggeri ses som fattigdom. Åsiktsartiklar tar därefter upp diskriminering i hög grad, medan nyhetsartiklar tar upp tvång som orsak. Typen av föreslagna åtgärder är ungefär desamma som under nittiotalet, men ansvaret läggs nu oftare på strukturell nivå.

7.3 Tiggaren - inte vårt problem?

Var artiklarna lägger åtgärdsansvaret skiftar mellan de olika tidsperioderna och tidningarna. I morgontidningarna ser man ett behov av strukturella åtgärder i en utsträckning som kvällstidningarna inte gör. Samtidigt tycks det lättare att se detta behov på tvåtusenålet, när de

som tigger i grunden inte tillhör det svenska välfärdssystemet. Under nittioalet var den som tiggde i första hand svensk medborgare, vilket i högre grad tvingar fram ett ifrågasättande av det svenska välfärdssystemet. Ett sätt att komma runt ett sådant ifrågasättande är att utmåla gruppen tiggare som aparta och som stående utanför samhället, och på så vis som mindre hotfulla mot rådande ordning.

Utifrån dagordnings- och gestaltningsteorin har medier genom sin nyhetsrapportering möjlighet att styra det offentliga samtalet i en viss riktning. Att diskutera vem som har ansvaret för att åtgärda ett problem skulle alltså kunna påverka vilka åtgärder som sedan sätts in. Om medier till exempel lyfter fram individer som orsaks- och åtgärdsansvariga i sin nyhetsrapportering skulle det kunna finnas en risk att de politiska åtgärden uteblir. I vår undersökning ser vi en annan tendens, framför allt under den senare perioden. Många artiklar lyfter fram ett strukturellt ansvar, men de som berörs får sällan uttala sig om vilka lösningar de ser på sin situation. Eventuellt finns då en risk att åtgärden, om några sätts in, blir missriktade.

7.4 Tiggaren som offer

Idén om att tiggeri är organiserat dyker i modern tid upp första gången 2007, då två moderata kommunpolitiker ville förbjuda organiserat tiggeri. Under åren som följer benämns personer som tigger i nästan hälften av fallen som romer, och då lyfts diskriminering och fattigdom fram som orsaker. I resterande fall är tvång den vanligast angivna orsaken, trots att det till dags dato inte lagts fram några belegg för att det förekommer organiserat tiggeri i Sverige.

Det fanns alltså två dominerande mediebilder under tvåtusenålet: den diskriminerade romen, och tiggaren som kan ha fallit offer för människohandel. Båda dessa bilder utgör en grund för en distansering mellan de som tigger och de som inte gör det. Personer som tigger får dessutom sällan komma till tals med en egen ägens. Den dominerande bilden blir att den som tigger är passiv. Både bilden av det kriminella tiggeriet och den av tiggeri som framtvingat av diskriminering är sådana som manar till handling. Samtidigt ses de människor som befinner sig i situationen som ska åtgärdas inte som starka nog att vara en del av den handlingen. Det finns en skillnad mellan att utpeka individen som åtgärdsansvarig, och att låta individer få påverka politiska förslag som rör deras vardag. Här kan vi se att det finns ett glapp i medierapportering från framför allt tvåtusenålet. Hur beslutsprocesserna ser ut på politisk nivå kan vi däremot inte uttala oss om. Förslag om att förbjuda tiggeri fortsätter dock att dyka upp, och stöds enligt Novus undersökning från början av 2014 av över hälften av svenska folket.

7.5 Till sist...

Vi har i denna uppsats redogjort för hur mediebilderna av tiggeriet har sett ut under två perioder, bland annat genom att lyfta fram aktörskap, benämningar, vilka orsaks- och åtgärdsförklaringar som framkommer samt från vilket perspektiv en nyhet presenteras. Vi har även i viss mån spekulerat kring vad rådande mediebild kan få för effekter eller påverkan hos den allmänna opinionen. Resultatet från opinionsundersökningen från maj i år, där majoriteten av svenskarna är för ett förbud mot tiggeri, kan väl påverkats utav medierapporteringen.

Iyengar menar att publikens åsikter påverkas och förändras beroende på hur ett fenomen framställs. Genom att välja ut vissa aspekter av tiggeri påverkar tidningar läsaren genom att främja en viss problemdefinition, föreslagen lösning och moralisk bedömning. Vi har i vår undersökning sett att väldigt få av de som faktiskt berörs av tiggeri får chans att komma till tals, och än mindre om ansvar eller åtgärder. Politiker och tjänstemän, i vårt fall polis, ordningsvakter eller socialtjänstföreträdare definierar problemen som allmänheten sedan ska ta ställning till. Beskrivningen av tiggare präglas dessutom av negativa konnotationer och objektivering. Där har bilden inte förändrats under våra undersökta perioder.

Fenomenet är komplext. Det väcker känslor och är i vår direkta närhet. Ingen vet exakt vilka de är eller hur många de är. Men detta är mediebilderna.

7.6 Förslag på fortsatt forskning

Ett utav resultaten i vår forskning är att personer som tigger inte får uttrycka åsikter om ansvar eller åtgärder eller hörs i debatten om tiggeri. Där i är vi lika mycket medskyldiga eftersom vi inte heller har med de berörda rösterna. Det behövs därför mer forskning där personer som tigger får ge sin bild av fenomenet. En lämplig metod skulle kunna vara intervjustudier.

Ett ämne som vi skulle gärna skulle velat undersöka närmare i vår undersökning är var bilden av det "organiserade tiggeriet", i form av kriminella ligor, kommer ifrån. När dök det upp och vilka uttalar sig om det? Genom kvalitativ textanalys skulle forskare närmare undersöka de mediala frames som förekommer i debatten om tiggeri på tvåtusen-talet.

En annan idé är att undersöka allmänhetens uppfattningar om tiggeri och se överensstämmelse med de bilder av tiggeri som tas upp i media. Föreslagsvis enkätundersökningar.

Referenslista

Böcker

Esaiasson, Peter. & Gilljam, Mikael. & Oscarsson, Henrik. & Wägnerud, Lena. *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Nordstedts juridik, 2007

Ghersetti, Marina. Journalistikens nyhetsvärdering. *Medierna och demokratin*, Lars Nord och Jesper Strömbäck (red), 2:a uppl. Lund: 2012

Iyengar, Shanto. *Is Anyone Responsible?*, Chicago:1991

Malmsten, Peter. *Mediebildnen i verkligheten: strategiskt publicitetsarbete för moderna organisationer* Liber AB, 2002.

Nilsson, Åsa. Kvantitativ innehållsanalys. I *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Mats Ekström & Larsåke Larsson (red), Lund: 2010

McCombs, Maxwell. *Setting the Agenda*, 2:a uppl., Cambridge:2014

Strömbäck, Jesper. *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*, Stockholm:2009

Wiik, Jenny. Yrkesideal. I *Svenska journalister 1989-2011*, Kent Asp (red), 2012

Hadenius, Stig, Weibull, Lennart, & Wadbring, Ingela. *Massmedier - Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*, 2011

Månsson, Hans & Strandberg, Hans. *Yrke: Journalist*, Visby:2009

Shehata Adam. Medierna och makten över publiken. I *Medierna och demokratin*, Lars Nord & Jesper Strömbäck (red), Lund: 2012.

Vetenskapliga artiklar

Boréus, Kristina. Diskursiv diskriminering. *Statsvetenskaplig Tidskrift* årg 107, no. 2 (2005): 119-139. (<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/download/1918/1501>)

Hartley Dean & Keir Gale, Begging and the contradictions of citizenship. *Begging Questions. Street-level economic activity and social policy failure*. Hartley Dean (red) (1999).

Iyengar, Shanto, Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty, *Political Behavior, Cognition and Political Action*. Vol. 12 No. 1 (1990): 19-40.

Iyengar, Shanto, News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion. A study of agenda-setting, priming, and framing. *Communication Research*, vol. 20 no. 3 (1993): 365-38

W. Lance Bennett & Shanto Iyengar. A New Area of Minimal Effects? The Changing Foundations of Political Communication. I *Journal of Communication*, årg 58 nr 4 (2008): 707-731

Shehata Adam & Strömbäck Jesper, "Not (Yet) a New Era of Minimal Effects. A Study of Agenda Setting at the Aggregate and Individual Levels", i *The International Journal of Press/Politics*, nr 18 (2013): 250f

Rapporter

Beijer, Ulla. *Tiggeri: ett nygammalt fenomen*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen, 1999.

Hemlös 2012: Stockholms Stadsmissions årliga hemlöshetsrapport.

(<http://www.stadsmissionen.se/Global/Om%20oss/Press/Dokument/Heml%C3%B6s%202012.pdf>)

Hemlöshet bland utrikes födda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige (2013), Socialstyrelsen, artikelnummer 2013-5-3

Internetadresser

<http://www.dn.se/sthlm/fragor-och-svar-tiggarna-i-stockholm/>

<http://www.etc.se/inrikes/romerna-lever-i-total-misar-i-hela-sverige>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=sv>

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/tiggeriforbud-i-sala-stoppas_6117997.svd

<http://omni.se/topic/d5d3236f-8cf5-4bd7-98e7-81a69ffd8724/78dc6986-a4ac-4962-ad91-0e31b7683981>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4056074>

Studier/upsatser

Bengtsson, Therese. *Tiggeri - en undersökning om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem*, 2012.

Campbell, A & Carp Samuelsson, E & Lisa Konnebäck, L. *Tiggarna är bara skrapet på ytan*, 2012. (https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32553/1/gupea_2077_32553_1.pdf)

Karlsson, Ingrid. *Hemlöshet i Göteborgs dagspress. Nyhetsbilden av hemlöshet i Göteborgs dagstidningar under åren 2005-2010*, Göteborgs universitet, Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation, 2010.

Larsson, Patric. *Bilden av tiggare och tiggeri*. Kandidatuppsats i kriminologi, 2002.

(http://www.criminology.su.se/polopoly_fs/1.66177.1340735794!/2002c_Patric_Larsson.pdf)

Bilaga 1: Tabell- och diagramförteckning

Tabeller

- 6:1 Antal artiklar per år
- 6:2 Exempel på adjektiv i de olika kategorierna och underkategorierna
- 6:3 Vilken position tillskrivs den som tigger genom beskrivningar?
- 6:4 Hur beskrivs beteendet hos den som tigger?
- 6:5 Aktörer som huvudsakligen får komma till tals
- 6:6 Personer som tigger som uttalar sig om åtgärder och/eller ansvar
- 6:7 Angiven orsak för tiggeri
- 6:8 Vem ansvarar för åtgärderna?
- 6:9 Vilka ansvarsmodeller framställs i artiklarna?

Figurer

- 6:1 Förekomsten av etnicitet och nationalitet åren 2007-2013 (%)

Bilaga 2: Kodbok

FORMVARIABLER

V1. Tidning

1. Aftonbladet
2. Expressen
3. GP
4. DN

V2. Årtal

V3. Månad

V4. Dag

V5. Artikelnummer

V6. Artikeltyp

1. Nyhetsartikel
2. Nyhetsreportage (på plats, scener, case, behöver inte ha direkt nyhetskrok)
3. Ledare
4. Debattartikel
5. Krönika eller annat åsiktsmaterial
6. Opinionsundersökning/enkät
9. Övrig

V7. Geografi

0. Framgår ej
1. Sverige
2. Danmark, Norge eller Finland
9. Övrigt

V8. Rubrik

1. _____

AKTÖRSKAP & AGENS

V9. Vem får huvudsakligen komma till tals i artikeln?

1. "Expert" ex. forskare
2. Person/er som tigger
3. Textförfattare (egen åsikt)
4. Politiker
5. Myndighet/tjänsteman (till exempel SL)
6. Frivilligorganisation
7. Representant för näringslivet (till exempel butiksägare)
9. Övrig

V10. I vilken position figurerar "tiggaren"?

1. Huvudaktör (får komma till tals, huvudsaklig aktör)
2. Biaktör (får komma till tals, men inte som huvudsaklig aktör)
3. Omaktör (tiggeri eller person som tigger omnämns utan att en person som tigger får komma till tals)

V11. Uttrycker en person som tigger åsikter om ansvar eller åtgärder?

0. Okodbart (ingen person som tigger förekommer i texten)
1. Nej (person som tigger förekommer i texten utan att uttala sig om ansvar eller åtgärder)
2. Ja

V12. Namnges någon/några personer som tigger?

0. Okodbart (inga personer som tigger förekommer i texten och kan då ej namnges)
1. Nej (person som tigger förekommer i texten utan att namnges)
2. Ja, förnamn eller smeknamn
3. Ja, för- och efternamn
4. Både smek- och för- och/eller efternamn (om flera)
9. Övrigt

V13. Skrivs etnicitet ut i samband med personer som tigger (aktörer eller omtalade)?

1. Nej
2. Ja: _____

V14. Skrivs nationalitet ut i samband med personer som tigger (aktörer eller omtalade)?

1. Nej
2. Ja: _____

V15. Vilka adjektiv används för att beskriva 'tiggaren/tiggarna' och dess utseende? (5 första, börja från början, upprepade ord tas med. Även längre passager kan vara okej att ta med, om de säger något som inte går att uttrycka med ett ord)

0. Okodbart (finns inga adjektiv som rör person som tigger att ta ut)
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Exempel: Trött, sliten, pigg, rund, trashank, mager, blek, mörk, ljus, smutsig, brunögd, gammal, ung osv.

V16. Vilka verb används för att beskriva tiggarnas kroppsmönster och handlande? (5 första, börja från början, upprepade ord tas med, glöm ej vanliga ord som tigga/be om pengar. Även längre passager kan vara okej att ta med, om de säger något som inte går att uttrycka med ett ord)

0. Okodbart (finns inga verb som rör tiggeri att ta ut)
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Exempel: Hukar sig, sitter, ligger, knäböjer, står, tigger, bommar, ber om pengar, kräver pengar, stjäla dina pengar, lurar till sig pengar osv. I samband med aktiviteten tiggeri. Om de kokar kaffe är inte intressant.

GESTALTNING: PROBLEM, ORSAK & ANSVAR

V17. Uttalas någon huvudsaklig orsak till tiggeriet?

1. Nej

2. Missbruk
3. Hemlöshet
4. Tvång från exempelvis tiggartiggor, människohandel
5. Diskriminering
6. Fattigdom i hemlandet (för migranter)
7. Fattigdom generellt (om inte annan specifik orsak anges)
9. Övrigt

V18. Beskrivs orsaksansvar (direkt: den här instansen är ansvarig, indirekt: det sociala skyddsnätet är otillräckligt [kommunal/regional/statlig nivå], individens livsval beskrivs [individuell nivå - person som tigger]?)

1. Nej
2. Ja, individuellt - person som tigger
3. Ja, på kommunal/regional/statlig nivå
4. Ja, på EU-nivå
5. Ja, av hemlandet (för migranter)
9. Övrigt

V19. Tar någon upp möjliga åtgärder rörande tiggeri (huvudsakligen)?

1. Nej
2. Ja, juridisk åtgärd (tiggeriförbud, givarförbud)
3. Ja, andra åtgärder *mot* personer som tigger (avhysning, låta bli att ge pengar)
4. Ja, åtgärder *för* person som tigger (utökat socialtjänstansvar, politiska reformer, arbete mot diskriminering, initiativ som *vill hjälpa* personer som tigger)
9. Övrigt

V20. Beskrivs åtgärdsansvar? (var läggs det huvudsakliga ansvaret?)

1. Nej
2. Ja, individuellt - person som tigger (t ex: rehab, ta sig kragen, skaffa ett jobb, ta kontakt med hjälpinstans)
3. Ja, individuellt - privatperson (i regel - ge pengar eller inte)
4. Ja, på kommunal/regional nivå
5. Ja, på statlig nivå
6. Ja, på EU-nivå
7. Ja, av hemlandet (annat än det skildrade)
8. Ja, av andra instanser än ovan nämnda
9. Övrigt

V21. Är artikeln episodisk eller tematisk?

1. Episodisk (personifiering, enskild person, konkreta händelser, scener)
2. Tematisk (politiska diskussioner om åtgärder, abstraktion, trender, statistik, reformer)
3. Båda kan urskiljas

Episodisk: Fokus då på en *enskild händelse* eller *en enskild person*. Ett fenomen som fattigdom illustreras t.ex. genom att skildra enstaka personer eller familjer som lever i ekonomisk utsatthet.
Tematisk: Abstraktion. Ger en mer övergripande bild av ett fenomen. Det kan till exempel handla om generella trender eller politiska reformer.

V22. Diskuteras tiggeri som ett ordningsproblem? (stör den allmänna ordningen, skräp, våld, otrevligt inslag i stadsbilden, bidrar till kriminell verksamhet)

1. Nej
2. Ja

V23. Diskuteras det huruvida man bör ge pengar eller inte till person som tigger? (Förekomst i artikel, inte endast i debattform)

1. Nej
2. Ja

V24. Kodare

1. Mirjam
2. Linda
3. Caroline

V25. Tveksamhetsmarkör (inspirerat av supporteruppsatsen, i de fall vi är osäkra)